Тиниб-тинчимас олим Қурбон Розиқов ҳосилдор ерлар ташвишида

2-бетда

Террор, суиқасд нима ўзи? Бу ёвузликнинг тарихи борми? Унга барҳам бериш мумкинми?

3-бетда

Исмоил Шомуродовнинг мулоҳазалари оғир ботмасин. Зеро, муаллиф Сизни аччиқ ҳақиқатлар хусусида ўйлашга ундамоқда.

4-бетда

ЕР ҚАЪРИДА...

Бир-бирига ёмон сўз айтмас,
Дўстларини душманга сотмас,
Евлашмаслар, асло ўқ отмас -
Ер қаърида ётган марҳумлар.

Қабрлари торми ё кенгдир,
Ётган жойи пастми ё дўнгдир,
Парвойи йўқ, ҳаммаси тенгдир -
Ер қаърида ётган марҳумлар.

Амал ёки бойлик талашмас,
Ишда катта ойлик талашмас,
Тенгсиз гўзал қайлиқ талашмас -
Ер қаърида ётган марҳумлар.

Камситмаслар, гийбат қилмаслар,
Юракларни лоҳас қилмаслар,
Ҳасад нима асло билмаслар -
Ер қаърида ётган марҳумлар.

Аммо умр ўтказмаслар пуч,
Ер устини ўйлаб ётар тинч,
Ёвузликка кўникмаслар ҳеч -
Ер қаърида ётган марҳумлар...

Қамбар ОТА

ҲУРРИЯТ

МУСТАҚИЛ ГАЗЕТА

1996 йил декабрдан чиқа бошлаган

Чоршанба кунлари чиқади | 1999 йил 24 - 30 март | 12 (114)-сон

ДЕМОКРАТИЯНИ ЎРГАНАЙЛИК

Шундагина "Мен ҳақман! Чунки мен каттаман!" деган ақида барҳам топади

Мулоҳаза

Тошпўлат РАҲМАТУЛЛАЕВ

Мамлакатимизда мустақиллик йилларида энг аввало иқтисодий барқарорликка эришишга, иқтисодий соҳанинг ижтимоий институтларини демократлаштириш ва ривожлантиришга асосий эътибор қаратилди. Иқтисодий барқарорлик ижтимоий-сиёсий барқарорликни сақлашнинг асоси эканлиги ғоясига таянилди. Лекин тараққиётимизнинг ҳозирги босқичига келиб, Президент И.Каримов таъкидлаганидек, "жамиятда сиёсий институтларни шакллантирмай, ижтимоий ўзаро муносабатларнинг демократлашувини янада ривожлантирмай туриб, уни иқтисодий ислоҳ қилиш ва янгилаш жараёнини давом эттириш мумкин эмас"лиги яққол намоён бўлиб қолди. Бунинг учун биринчи навбатда илғор мамлакатлар тажрибасига таяниб, бир неча асрлик анъаналарга эга бўлган демократик қадриятларни ўрганишимиз ва улардан фойдалана билишимиз талаб этилади. Демократия нима эканлиги, демократия шароитида фаолият кўрсатиш қандай бўлишининг ҳар бир фуқаро томонидан пухта ўзлаштирилишига эришмоқ даркор. Демократия [illegible]даниятининг бир қисмига, ҳар [illegible] ҳаёт тарзига айланмоғи шарт. [illegible]ократиянинг институцион қисми - [illegible] давлат, партия, жамоат [illegible]и яккаланиб, ҳеч нарсага қодир [illegible]ди. Демак - ҳаёт тарзи сифатида [illegible]и ўрганиш талаб этилар экан, бу йўнал[illegible]и таълим ишларини ким қаерда ва қандай [illegible] борилишини аниқлаш зарур.

Демократияни ўрганиш оиладан бошланади. "Мен демократман, ҳамма ишни адолат юзасидан ҳал қиламан", деб кўкрагига уриб юрган одам уйида фарзанди мустақил равишда унга хуш келмаган бирор-бир ишни қилиб қўйганда: "Нега мен айтгандай иш тутмадинг, нега ўзбошимчалик қиласан, мен биламанми - сенми, мен сендан нечта кўп кўйлак йиртганман", деб турса, бундай одамнинг ўзига демократман деб берган баҳоси қанчалик тўғри бўлиб чиқади? Фарзандларимиз ҳаётининг дастлабки қадамлариданоқ мутелик домига тушиб қолмасдан шахс сифатида шаклланиб, бутун ҳаёти давомида қарамлик нима эканлигини билмасдан яшашига эришмоғимиз даркор. Қадимги бир ҳикматни доимо эсда сақлайлик: "Болангизни тарбиялаш учун қулга беринг - шунда қулингиз иккита бўлади".

"Мен ҳақман, чунки мен каттаман" деган ва асрлар давомида одамларимиз руҳиятига сингиб кетган ақидадан озод бўлиш вақти келди. Афсуски, бундай "катталик" фақат ёшга нисбатан эмас, балки лавозимга, мансабга нисбатан ҳам қўлланиб келинмоқда. Яъни турли даражадаги бошлиқлар ҳар доим ҳам кўнгли тусаганча иш тутиши ярамаслигини, бунда қонун адолат тарозиси, асосий мезон бўлиши зарурлигини ўзлаштириб олишлари лозим. Чекланмаган яккаҳокимлик, яъни барча раҳбарлик бўғинларидаги "мутлақ монархия"лар ўрнини қарор қабул қилишда аксарият қатнашадиган бошқарув тизими эгаллаши керак. Шунда қабул қилинган қарор жамоавий (коллектив) тарзда амалга оширилганидек, жавобгарлик ҳам жамоавий (коллектив) бўлади. Бунинг учун бошлиқ ўринбосарлар этиб ўзидан савияси анча паст бўлганларни танламаслик ва бошқаларнинг сўзларини тинглаб, маъқулларини инобатга олиши кераклигини, биз ўрганиб қолган "якдиллик" кўп ҳолларда лоқайдлик ёки ички қўрқув натижаси эканлигини (чунки шўро замонида хавф-хатар олдида ҳаммамиз қул эдик) англаб етиши зарур. Демак, бошқарув тизимида демократик тамойиллар мустаҳкам ўрин эгаллаши учун бошлиқлар руҳиятида ўзгариш ясалиши, уларнинг кўпчилиги ўз "мен"ини ("мен зўрман", "мен ҳақман", "мен, мен, мен...") енгиши лозим. Бошқача қилиб айтганда, демократия шароитида бошқарувнинг барча бўғинларида (ҳокимликлар-у вазирликлардан тортиб, корхона, ташкилот, таълим даргоҳлари бошлиқларигача) ўзгалар эркинлигини ҳурмат этишга қодир янги шаклдаги раҳбарларгина ишлай олади.

Шўро замонидан қолган шундай бир латифа бор: "Арман радиоси" дан "Интизом нима?" деб сўрашибди. Ҳамма нарсадан хабардор бўлган "Арман радиоси" жавоб берибди: Интизом - бу ўз бошлиғингдан нодонроқ бўлиб кўриниш санъатидир". Ана шундай "интизом" керакми?

Ҳозирги реал воқеликдан келиб чиқиб, амалдорларнинг демократияни ўрганиши қанчалик зарурлиги масаласида шунча тўхталдик. Лекин кенг жамоатчилик, бутун халқимиз демократияни ўрганмаса, рўшноликка чиқолмаймиз. Шахс ўз эркинлиги бўғилмаслиги, ҳақ-ҳуқуқи топталмаслиги учун қонунни, демократик тамойилларни яхши ўзлаштирган бўлиши зарур. Демократияни ўрганиш оиладан бошланиб, таълимнинг барча бўғинларида давом этилиши керак. Ўқиш ёшидан ўтганларни эса оммавий ахборот воситалари, иш ва яшаш жойларида ташкил этиладиган гуруҳлар орқали сиёсий ўқишга жалб этиш талаб этилади. Бу борада, айниқса, сиёсий партиялар аниқ мақсадга йўналтирилган фаолият олиб боришлари лозим. Чунки ҳар бир сиёсий партия олдида турган вазифаларни амалга ошириш учун фақат шижоат камлик қилади. Партия ғояларини оммалаштира оладиган, унинг ўзига хос имиджини яратишга қодир, бошқаларни ҳам ўз орқасидан эргаштирувчи аъзолардан иборат сиёсий ташкилотгина мамлакатни бошқаришда, қонун чиқаришда иштирок этиши мумкин. Бундай ижобий сифатлар ўз-ўзидан пайдо бўлмайди. Партиянинг оддий аъзоларида ҳам, унинг раҳбарларида ҳам уларни шакллантириш лозим. Умуман, сиёсат ўқиб ўрганилади. Бизда эса сиёсатшунослик яқин вақтларгача фаннинг алоҳида тармоғи сифатида ҳам, ўқув предмети сифатида ҳам мавжуд эмас эди. Ҳозир эса жамоатчиликнинг барча қатламларини сиёсий ўқишга жалб қилиш зарурияти туғилди. Демократик қадриятлар нима эканлиги, қабул қилинаётган қарорлар кўпчиликнинг манфаатига қанчалик мос келиши, демократик қарорлар қабул қилиш жараёнига қай даражада таъсир ўтказиш — буларнинг ҳаммаси сиёсий таълим жараёнида ўрганиб олинади.

Юртбошимиз таъкидлаганидек, **"жамиятда демократия қай даражада эканлигини белгиловчи камида учта мезон бор. Булар - халқ қарорлар қабул қилиш жараёнларидан қанчалик хабардорлигидир. Ҳукумат қарорлари халқ томонидан қанчалик назорат қилиниши, оддий фуқаролар давлатни бошқаришда қанчалик иштирок этишидир"**.

Демократияни ўрганишнинг яна бир жиҳати шундаки, бу жараён тегишли билим олиш билан бирга сиёсий ҳаракатда фаол қатнашиш воситасида ҳам амалга оширилади. Чунки фақат демократик идеаллар ҳақида гапириш, демократиянинг жозибали томонлари хусусида сўз юритиш камлик қилади. Аҳолининг, айниқса ёшларнинг турли сиёсий тадбирларда иштирокини таъминлаш ўта муҳимдир. Демак, назарий таълимни сиёсий фаолият билан қўшиб олиб боргандагина демократияни ўрганиш мумкин. Шу йўл билан фуқаролар аксариятининг демократия, бу — эркинлик ва масъулият уйғунлиги эканлигини, шахсий эркинлик ва ижтимоий бирдамлик бир-бирига мустаҳкам боғлиқлигини англаб етишига эришилади. Дарҳақиқат, ўз эркинлигига даъво қилаётган шахс жамият олдидаги масъулиятини сезиши, куч ва имкониятларининг, ҳаттоки эркинлигининг бир қисмини умум ишга, ижтимоий бирдамлик йўлига сарф этиши керак. Ахир, қонун бўйича яшашнинг ўзи ҳам маълум эркинликларнинг чекланиши дегани эмасми?! Агар жамият фақат шахсий манфаатларини кўзловчилардан иборат бўлса, бундайлар касофатида аксариятнинг манфаатини ҳимоя этишга қаратилган ижтимоий тузум емирилиб боради. Демократия тартиб-қоидасининг асосини фуқаронинг жамиятдаги ҳам якка, ҳам жамоавий (коллектив) жавобгарликни ўзига қанчалик олганлиги ташкил этади.

Булар - фуқароларнинг, жумладан, сиёсий партия аъзоларининг демократияни ўрганиши муҳимлиги хусусида. Айниқса, бу борада партиянинг турли бўғинларида раҳбарлик лавозимида бўлганлардан талаб катта. Улар ҳақиқий раҳнамоларга хос ўзларининг инсоний сифати ва ишчанлик қобилияти билан ўз обрў ва малакаси ёрдамида жамоатчилик эътиборини қозона олиши зарур. Уларнинг умумий савияси ва малакаси қанча юқори бўлса, ташкилотнинг жамиятда кечаётган жараёнларга таъсири шунча салмоқли бўлади.

Бир сўз билан айтганда, ҳаммамиз учун демократияни ўрганиш мавриди келди. Жамиятимиз келажаги бу вазифага қанчалик масъулият билан ёндошувимизга ҳам боғлиқлигини унутмайлик.

ЙЎҒ-Э! *(Бу сафар арзирли гап топилмади)*

ИККИ БОШ МУҲАРРИРГА БИР МАКТУБ

Жавоб

Муҳтарам Хуршид Дўстмуҳаммад!

Қадрли Файзулла Қиличев!

Мен сизларга иккалангиз раҳбарлик қилаётган "Ҳуррият" ва "Инсон ва қонун" газеталарида чоп этилган... битта мақола "ДАН ва ман" юзасидан мурожаат қилаяпман. Мен ўша мақоланинг "бош қаҳрамони", милиция лейтенанти Улуғбек Мамадалиев бўламан.

Аввалдан айтиб қўяй, кўпчилик ҳамкасбларим қатори мен ҳам ёзувчиларни, журналистларни, шифокорларни ҳурмат қиламан. Агар қаламкашларга меҳрим ўзгача бўлмаганида, балки юқоридаги мақола менга бунчалик таъсир қилмаган ва ушбу мактубни ёзмаган бўлардим.

Воқеа бундай бўлган. 1998 йилнинг баҳор кунларидан бирида мен пойтахтнинг Пушкин кўчасида хизмат вазифамни ўтаётганимда бир "Жигули" тўхташ тақиқланган жойда тўхтаб, йўл ҳаракати қоидасини бузди ва мен унга қонуний равишда, Ўзбекистон Республикаси МЖТКнинг 128-моддаси 1, 3-бандига асосан маъмурий баённома туздим. Шунда ҳайдовчи — чамаси 40 ёшлардаги киши менга "Ёздингми, энди мендан хафа бўлма, мен ҳам ёзаман, Ёзувчилар уюшмасига аъзоман" деб гувоҳномасини кўрсатди. Бизнинг ишимизда бунақаси онда-сонда бўлиб туради, эътибор бермадим.

Орадан етти-саккиз ой ўтиб, кеч кузда мен йўлда хизмат ўтаётганимда ўша одам келиб, "Ёзаман дегандим, ёздим, "Адолат" газетасида ўқигин" дея қўпол гапириб, трамвайга чиқиб кетди. Албатта, индамадим. Гапнинг очиғи, ўша газетани топиб ўқиёлмадим.

Энди воқеа содир бўлгандан кейин орадан бир йилга яқин вақт ўтиб, исм-фамилиям "Ҳуррият" газетасининг 1999 йил 6 январь сонидаги "ДАН ва ман" сарлавҳали мақолада чиқиб турибди. Мақолани синчиклаб ўқиган одам унда автоинспекторнинг ноқонуний хатти-ҳаракати йўқлигини англаб олади, муаллиф Азамат Авлонинг "машинамга кириб ўтирди, бир нима беришимни кутди" мазмунидаги гаплари эса унинг "фантазияси"дан бошқа нарса эмас. Бизга қоидабузарлик содир этган шахснинг машинасига кириб ўтириш қатъиян тақиқланган ва бу оддий талабни бузишга ҳеч бир автоинспектор йўл қўймайди.

Энди, умуман, мақола хусусида: воқеа содир бўлганидан кейин бир йил ўтгач, бу ҳақда мақола ёзиш нега керак бўлиб қолди ва бу журналист одобига тўғри келадими? Муаллиф бундан ўзи ҳам истиҳола қилган бўлса керакки, воқеа санасини кўрсатмаган. Иккинчидан, автоинспекторнинг ноқонуний хатти-ҳаракати шу мақоланинг ўзида ҳам кўринмаётган мақолани, ҳужжат-далилларсиз газетада босавериш шартмиди, ахир бу тўқималарнинг ортида тирик инсон турибди-ку? Менинг ҳамкасбларим орасида эса ҳар хил гап — биров ундоқ тушунади, биров бундоқ...

*Буларга ҳам чидаш мумкин эди, кечириш мумкин эди, агар шу мақола айнан шу сарлавҳа остида "Инсон ва қонун" газетасининг 1999 йил 16 февраль сонида қайта чоп этилмаганида... Фақат, бунда энди ёзувчи акамиз "Азамат Авло" деган тахаллусларини эмас, **Азамат Суюнов** деб, ўзларининг исм-фамилияларини қўйибдилар. Менинг исм-фамилиямни "У.М." деб ўзгартирибдилар, холос. "Икки мақола"нинг бир-биридан фарқи фақат шу.*

Мен бир нарсага тушунмадим: битта мақола учун иккита газетадан қалам ҳақи олиш мақсадида журналистлар шунақа қилиши мумкинми? Беш-ўн сўм қалам ҳақи деб бир кишини қайта-қайта, бунинг устига асоссиз бадном қилавериш ҳуқуқи борми журналистларнинг? Қолаверса, бунақа "ижод" журналистларнинг ҳам, газетанинг ҳам обрўсини тўкиб қўймайдими?

Муҳтарам бош муҳаррирлар!

Агар менинг юқоридаги эътирозларим, фикрларимни ўринли деб топсангиз, ушбуни иккала газетада чоп этишингизни илтимос қиламан.

Сизларга ҳурмат ва эҳтиромини йўқотмаган милиция лейтенанти:

Улуғбек МАМАДАЛИЕВ

БИЗ ХОЛИСЛИК ТАРАФДОРИМИЗ

Ҳурматли У. Мамадалиев! Аввало, таҳририятга мактуб йўллаганингиз учун ташаккур билдирамиз. Чунки ўтган йилнинг ноябрь ойида эълон қилинган ДАНчиларга дахлдор қарордан сўнг газетамизда бир неча чиқишлар қилдик. Уларнинг айримларида ДАНчилар шаънига таъналар ҳам айтилди (албатта, муаллифлар муносабати). Бироқ ДАНчилар жим. Нега? Нега улар муносабат билдирмайдилар? Фурсатдан фойдаланиб, муаммоларни ўртага ташламайдилар? Ахир ҳукумат қароридан кўзда тутилган мақсад ҳам ДАНчиларга эътибор эди-ку.

"ДАН ва ман" мақоласи ҳам ўша кезда босилган эди. Мақола қарор муносабати билан айрим мулоҳазалар сифатида ёзилган. Назаримизда, Сиз билан бўлган "тўқнашув" анча эскирганига қарамай мавриди келгани учун муаллифнинг ёдига тушган кўринади. У мақолада шахсан Сизни айблаш нияти йўқ. Асосий ният ДАНчилар ва ҳайдовчилар ўртасидаги муносабатларда умум қабул қилинган маданиятнинг етишмаслигини айтиш.

Ҳақиқатан ҳам, ҳаракат хавфсизлигини таъминлашдан кўра ҳайдовчилар қоидани бузишларини пусиб, кутиб турувчи ҳамкасбларингиз ҳам йўқ эмас. ДАНчиларнинг дағал муомаласидан дили вайрон бўлган ҳайдовчилар ҳар қадамда топилади. Хат-савод борасида ҳам... келинг, ўзингизга кундек равшан муаммоларни санаб ўтирмайлик. "Ҳуррият" учун барча муаллифлар бирдек қадрли. Айниқса, холис ниятли муаллифларга эшигимиз ҳамма вақт очиқ.

Дарвоқе, Азамат Авлонинг Ёзувчилар уюшмасига аъзолиги унинг йўл ҳаракати қоидасини бузишига кафолат эмас, албатта. "Ҳуррият"да чиққан мақолани бошқа газетада такроран эълон қилиш эса журналист одобига тўғри келмайди, албатта.

Доимий муаллифларимиздан бири бўлиб қоласиз деган умиддамиз.

"ҲУРРИЯТ"

Хабар

СУД ВА МАТБУОТ: МАҚСАДЛАР МУШТАРАК

Бугун Олий Хўжалик суди биносида "Суд ҳокимияти ва матбуот эркинлиги" мавзусида семинар-машғулот бўлиб ўтади.

Республика Олий Хўжалик Суди ва Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ташкил этган ушбу семинар-машғулотда бугунги кунимиз учун долзарб бўлган мавзуда сўз юритилади.

Семинар-машғулот ҳақида батафсил ахборотни газетамизнинг келгуси сонларида ўқийсиз.

ТАЛАБАЛАР ТАНЛОВИ

ТошДУ журналистика факультетида ижодкор талабаларни рағбатлантириш мақсадида "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетаси билан ҳамкорликда талабаларнинг энг яхши журналистик ижод намуналари учун танлов ўтказилди.

Ўзбекистон Республикаси Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ҳомийлигида ўтказилган ушбу танлов ғолиблари аниқланиб, Наврўз байрами арафасида қимматли мукофотлар билан тақдирландилар.

ОВОЗАга ЖАВОБ

"Ҳуррият"нинг 1999 йил 3-9 февраль № 5(107) сонидаги "Овоза" рукнида Нишон туманига қарашли Талимаржон шаҳрида 7,5 км қолганда ўрнатилиши тақа-тақ тўхтаган газ қувурлари борасида ёзилган. Ҳақиқатан ҳам Талимаржон шаҳрини газлаштириш борасида 1989 йилдан бошлаб қилинаётган ҳаракатлар самарасиз бўлиб қолмоқда. 1990 йилда шаҳримиздаги Қарши бош каналини ишлатиш бошқармаси ташаббуси билан СредАЗНИИПРОГАЗ лойиҳалаш институтига буюртма берилиб, лойиҳа ҳужжатлари тайёрланди. 1993-94 йилларда мазкур бошқарма ҳисобидан лойиҳадаги 18,6 км юқори босимли газ қувурининг 11,1 км қурилиш-монтаж ишлари бажарилди.

Кейинги тўрт йил давомида маблағ танқислиги сабабли қолган 7,5 км юқори босимли қисмининг қурилиш-монтаж ишлари бажарилмасдан қолди.

Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 25 декабридаги 538-Р, 1998 йил 17 мартдаги 117-қарорларига асосан Талимаржон шаҳрини газлаштириш режасига киритилган, лекин қарорлар бажарилмасдан қолиб кетди.

Талимаржон шаҳрини газлаштириш борасида "Ўзбекистон овози" газетасининг 1997 йил 22 февраль сонида "Алам қилмайдими?" сарлавҳали мақола чоп этилди, лекин ҳеч қандай ўзгариш бўлмади.

"Ҳуррият" мустақил газетасида эълон қилинган "Овоза" Талимаржон шаҳрини газлаштириш борасида амалий ёрдам кўрсатса, 2 мингдан зиёд хонадон, 10 мингга яқин аҳоли табиий газдан баҳраманд бўлар эди.

А.Т.ХУДОЙБЕРДИЕВ,
Нишон тумани ҳокимининг ўринбосари — Талимаржон шаҳар ҳокими

ФУТБОЛ МАВСУМИ КЕЛДИ

Болалар биринчилиги ўтказилса

Таклиф

Қаерга борсам маҳалланинг жинкўчаларида, кўп қаватли уйлар оралардаги кафтдек-кафтдек ўйдим-чуқур майдончаларда тўп қувалашиб юрган болакайларга кўзим тушади. Ўзим бўш вақт топдим дегунча ўғилчаларни олиб "Пахтакор" стадиони атрофидаги футбол майдончаларига йўл оламан, уларга қўшилиб ёшликда қонмаган "хумор"дан чиқаман. Ана шунда ёш-ёш болалар келиб: "Амаки, бизга ҳам футбол ўргатинг", деб илтимос қилишади, мен эса, мураббий эмаслигимни тушунтираман, улар ҳақиқий футбол тўгаракларига мурожаат қилишлари кераклигини уқдираман. Бироқ улар футбол тўгаракларида бўш ўрин йўқлиги боис қабул қилишмаётганини айтишади.

Ватанимиз мустақиллиги йилларида жуда кўп соҳалар қатори футболни тараққий эттиришга қаратилган чора-тадбирлар кўрилди, улар ўз самарасини беряпти ҳам. Қилинаётган ишлар қаторида ёш болалар орасида футболни оммалаштиришга қаратилган тадбирлар ҳам йўлга қўйилса деган таклиф бор эди. Спорт қўмитаси, Футбол федерацияси ва айниқса Республика "Камолот" жамғармаси оталиғида 11-14 ёшли болалар ўртасида биринчилик ташкил этилса, ниҳоятда ажойиб иш бўлур эди. Кипиани, Мачаидзе, Бессонов, Буряк, Мунтян, Черенков... футбол ишқибозлари бу номларни яхши билишади. Ўзбек футболининг фахри бўлиб қолган Аширов, Фёдоров, Ан, Хадзипанагис, Рустам Мирсодиқовнинг номини фахр билан тилга олишади. Улар қаерда тарбия топган?

Ўша пайтлар ўтказиладиган "Чарм тўп" мусобақасининг қаҳрамонлари эдилар улар!

Назаримда, худди шунга ўхшаш оммавий футбол мусобақаси йўлга қўйилса, 11-12 ёшлилар алоҳида, 13-14 ёшлилар алоҳида гуруҳларга бўлиниб куч синашса ҳам оммавий спортнинг, ҳам профессионал футболнинг тараққий этишига замин яратилади. Дарвоқе, бунга "Маҳалла" жамғармаси, мамлакатимиздаги барча-барча маҳалла ва мактаблар ҳисса қўшсалар, тасаввур қилинглар, нақадар улкан спорт байрамига айланиб кетади!..

Алишер МАҚСУМОВ

ҒАЛЛА МУСТАҚИЛЛИГИГА "ҚАРШИ" ОДАМ

Ҳар касбнинг ўз фидойилари бўлади. Ва ҳар қандай соҳа айнан фидойилар эвазига гуллаб-яшнайди.

Қурбон ака Розиқов мана шундай фидойи инсонлардан бири.

Мана, ўттиз йилдан ошдики, Қурбон ака у идорадан бу идорага елиб-югуради, ўз фикрларини исботлашга уринади. Аммо... "берди"сини эшитгунга қадар сабри чидамаган баъзи арбоблар суҳбатнинг индаллосидаёқ у кишини салкам душманга чиқаришади-қўйишади. Аввалари Қурбон акани КПСС, социалистик системага қарши дейишарди. Энди эса ғалла мустақиллигига қарши деб ёрлиқ ёпиштиришга шошишади.

Ҳолбуки, Қурбон ака аввал ер соғломлиги учун ўлиб-тирилиб олишган бўлса, бугун ғалла майдонларини қисқартириш, ҳақиқий илмий асосланган алмашлаб экиш ҳисобига буғдой ҳосилдорлигини ошириш мумкинлигини исботлаш дардида... Хуллас, нияти амалга ошавермагач, Қурбон ака аламини қаламдан олади: катта-катта мақолалар ёзиб ташлайди. Ҳолбуки, у киши пенсияда, маза қилиб дам олиб ётса ҳам бирон бир нарса демайди...

Қуйида ана шундай мақолалардан бири эътиборингизга ҳавола этилмоқда.

Айни кунларда ўлкамизда Наврўз — йил боши турибди. Йил бошида эса келаётган деҳқончилик ишларини бир режалаб олганга не етсин.

Бизнинг тилагимиз эса, илойим, Наврўз ҳаммамизга, жумладан, Қурбон ака сингари куйинчак ватандошларимизга фақат ва фақат яхшилик олиб келсин.

Бугунги кун учун долзарб бўлган қишлоқ хўжалиги муаммоларига бағишланган ушбу мақола юзасидан эса мутахассисларнинг, раҳбарларнинг, деҳқонларнинг мулоҳазаларини кутиб қоламиз.

ТАҲРИРИЯТ

Ғоя

ИШЛАЙДИГАН ДАВР КЕЛДИ

Тупроқ унумдорлиги социалистик тизимга боғлиқми?

Қурбон РОЗИҚОВ

Асримизнинг 60-йилларидаги айрим жонкуяр ватандошларимизнинг қалб нидосини жамоатчилик эшитиб, Республика раҳбарига етказиб, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш Ҳақ йўлни танлаб олишга ёрдам берганида эди, экинларни томчилатиб суғориш усули Исроил давлатида эмас, ўзимизда яратилар эди, Орол денгизи қуримасди, экологик инқироз чуқурлашмас эди.

Ҳозирги даврда Она заминимиз унумдорлиги ҳам пасайиб кетган. Кечиктирмай тегишли чора-тадбирларни ҳозирданоқ кўрмасак, 25-30 йилдан сўнг кеч бўлади, тупроқларимизда кечаётган инқироз тузатиб бўлмайдиган ҳолатга келади.

Республикамизда пахта ҳосилдорлиги фақат 1998 йилда пасайган эмас. Охирги 25-30 йилда Мирзачўл минтақасида жойлашган шўр тупроқларда пахта ҳосилдорлиги пасайиб, тола сифати бузилганлигини кўпчилик билади. Бунинг сабабини аниқлаш учун эса шахсан Ш.Р.Рашидов кўрсатмалари билан кўпчилик комиссиялар тузилганини ҳам жамоатчилик унутган эмас. Минг афсуслар бўлсинким, коммунистик мафкура социалистик тузумда тупроқ хароб бўлиши мумкинлигини тан олмаганлиги учун ишлаган комиссияларнинг бирортаси ҳам пахта ҳосилдорлиги пасайиши, тола ва чигит сифати бузилиб боришининг асл сабабларини аниқлай олмади. Шунинг учун илм-фан бу масалада тегишли, аниқ тадбир-чоралар ҳам кўрилмади. Натижада, бугунги кунга келиб Жиззах, Сирдарё вилоятлари, Қорақалпоғистондаги шўрланган тупроқларнинг унумдорлиги пасайиши ҳалокатли тус олди. Тупроқ унумдорлигининг хароб бўлиши оқибатида ерларнинг мелиоратив ҳолати янада ёмонлашди, агротехникавий, кимёвий, биологик тадбир-чораларнинг самараси кескин пасайди, асрлар давомида тинч ётган заҳарли тузлар заҳарсиз ҳаракатга келиб, иккиламчи шўрланиш бошланди ва ҳоказо.

Пахта ва бошқа ҳамма экинлар шуғулланадиган олимлар эса бу кўрсатмаларни бажармасдан, шўролар даврида уларнинг ҳаёт тарзиларига айланган лоқайдликдан воз кечмасдан, янгичасига ишлашга ҳатто ҳаракат ҳам қилишмаяпти.

Олимларнинг лоқайдлигини тасдиқлайдиган учта мисол келтираман.

Биринчи мисол деҳқончилик илмининг фалсафий, сиёсий моҳиятига тааллуқли. Шўролар давлатининг асосчиси В.И.Ленин инглиз файласуфи Мальтус кашф қилган "Тупроқ унумдорлигининг пасайиб бориш қонуни" ни танқид қилиб, социалистик тузумда тупроқ унумдорлиги доимо ошиб боради, деб башорат қилган эди. Қишлоқ хўжалик олимлари эса 75 йил мобайнида ўзларининг илмий ишлари натижасида "доҳий"нинг қилган бу башоратини якдиллик билан маъқуллаб, тасдиқлаб келдилар. Ҳақиқатда эса ҳаётда, ишлаб чиқаришда, ҳамма ерларда шу давр ичида тупроқ унумдорлиги фақат пасайиб келди, унинг экологияси бузилиб, жар ёқасига яқинлашиб қолди.

Иккинчи мисол пахтачилик фани имкониятларининг "олим"ларнинг шахсий манфаатига бўйсундирилгани ҳақида. Шўролар даврида олимларнинг кўпчилиги ўзларининг кенг қамровли қобилиятларини пахта етиштиришдаги Москва белгилайдиган режани илмий асослашга қаратдилар. Ўзбекистон учун Москвадан белгиланадиган режалар ҳеч қачон бажарилиши мумкин бўлмаган эканлиги энди ҳаммага аён. Исботлаш мумкин бўлмаган режани тасдиқлаб вагон-вагон диссертациялар ёқланди, китоблар, тавсияномалар чоп этилди, ҳосилининг пасайиб кетиши, ҳосил сифати бузилишининг асл сабаби ўз-ўзидан кўриниб турибди. Бизнинг ҳисоб-китобимизга қараганда 15-20 йилдан сўнг бошқа минтақалардаги тупроқлар ҳам шундай ҳолатга тушиб қолиши ва ихтиёримиздан чиқиб кетиши мумкин. Шундай бўлиши мумкинлигини олимлар билган доноларимиз: "Ўз тупроғини хароб қилган халқ ўзини-ўзи ҳалокатга маҳкум этади", - деб бекорга башорат қилишмаган.

Деҳқончилигимиз бундай ачинарли аҳволга тушиб қолганлигининг сабаблари, албатта, жуда кўп. Асосий сабаблардан биттаси қишлоқ хўжалик олимлари орасида тарқалиб, кенг илдиз отган лоқайдлик ҳисобланади.

Ҳурматли Президентимиз Ислом Абдуғаниевич Каримов бу аччиқ ҳақиқатни яхши билиб, таҳлил қилиб чиққани туфайли қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилишни илм-фанни ислоҳ қилишдан бошлаш керак дея Фармон, фармойишлар чиқардилар, бу ҳақда кўплаб китобларида тилга олиб, уларни ечиш борасида аниқ кўрсатмалар бердилар.

Аммо пахтачилик илми билан унвонлар олинди-ю, аммо деҳқончиликда тарқиб топган истеъмолчилик тизимидан қутулиш борасида бирон-бир янгилик яратилмади. Бундай улуғ мақсад йўлида меҳнат қилган озчилик яратувчи олимлар эса тазйиқ остига олинди.

Учинчи мисол Президентимиз жуда катта умид боғлаётган ер кадастри ҳақида. Маълумки, ер кадастри юқори ҳосил етиштиришни таъминлайдиган тупроқнинг ҳамма хусусиятларини коэффициентлар, баллар ёрдамида математик ифодалаш орқали тузилади. Бу борадаги фикрим тушунарли бўлиши учун ўз тажрибаларимдан бирини далил сифатида келтираман.

Пахтачилик илмий-тадқиқот институти далаларида азот ўғитларидан, тупроқ таркибидаги қолдиқ нитрат азоти миқдорини эътиборга олиб, табақалаб ишлатиш услубини яратишга жазм қилдик. Тупроқдаги қолдиқ азотнинг миқдори гектар бошига биринчи бўлимда 150 килогача, иккинчи бўлимда 150-300 кило ва учинчи бўлимда 300 килодан ортиқ эди. Тажрибада 30 центнерлик бир хил пахта ҳосили етиштириш учун биринчи бўлимда гектар бошига 250 кило азот ишлатилган бўлса, иккинчи бўлимда 125 кило азот кифоя бўлди. Учинчи бўлимда эса шу ҳосил умуман азот ишлатилмасдан етиштирилди. Агар биринчи бўлимда аниқланган азотнинг 250 килолик меъёрини 1 деб олсак, иккинчи бўлимдаги коэффициент 0,5 ва учинчи бўлимдагиси эса "0" га тенг бўлганлигини кўриш қийин эмас. Демак, азот ўғитини табақалаб ишлатишда фойдаланиш лозим бўлган коэффициентлар 1; 0,5; 0 экан. Тупроқнинг бошқа ҳамма хусусиятларининг математик ифодаси фақат ана шу йўсинда аниқ илмий кузатишлар натижасида яратилиши зарур. Фанда бундан бошқа йўлнинг ўзи йўқ.

Охирги 20 йилда Республикада ўғит ишлатиш борасида чоп этилган тавсияномаларда келтирилган юзлаб шундай коэффициентларнинг бирортаси ҳам юқоридагидек усулда аниқланмаган. Улар қандай аниқланганлигини Парвардигордан бошқа ҳеч ким билмайди. Шунинг учун уларга таяниб амалий иш қилиш қишлоқ хўжалигига мисли кўрилмаган зарар келтиради.

Кўриниб турибдики, қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилишни аввалламбор, илм кошоналари, олимларни ижодини ислоҳ қилишдан бошлаш керак. Уларни бозор иқтисодиёти талабига монанд равишда янгичасига ишлашга ундаш лозим, ҳалол, ҳақиқий илм даркор.

Бу борадаги менинг социалистик тузумдаги режалаштирилган иқтисодиёт билан бозор иқтисодиётининг энг яхши сифатлари "қотишма"сидан тузилган таклифим моҳияти "Вестник сельхоз науки" журналининг 1989 йил 9-сонида чоп этилган "Биологическое земледелие в зоне хлопководства", "Мулоқот" журналининг 1993 йил 2-сонида чоп этилган "Ғоялар курашганда", "Халқ сўзи" газетасининг 1998 йил 29 июль сонида чоп этилган "Экологик деҳқончилик нима?", "Ҳуррият" газетасининг 1999 йил 17 февраль сонида чоп этилган "Еримизни ардоқлайлик"номли мақолаларда ёритиб берилган. Уларни такрорламасдан, илм-фанда янгича ишлаш лозимлигига доир ўз таклифим моҳиятини очиб бераман.

Саккиз йилдирки, мустақил бўлдик, Москвадан белгиланадиган режалардан халос бўлдик, ўзимизнинг Президентимиз, Конституциямиз бор, дунёга танила бошладик, янги, ўзимиз хоҳлаган ҳаёт тарзини яратиш учун шароитни қўлга киритдик. Энди енг шимариб ҳалол меҳнат қиладиган, илм-фанда яратувчилик билан шуғулланадиган, кашфиётлар қиладиган, ҳақиқий олим, комил инсон бўладиган давр келди. Энди тажрибаларни, илмий кузатишларни айрим шахслар манфаатига бўйсундиришдан воз кечиб, Республика қишлоқ хўжалиги, пахтачилиги, деҳқончилигининг равнақига йўналтириш лозим. Бунинг учун эса олимлар кичик-кичик бўлимларда тажриба ўтказиладиган қобиқни ёриб чиқиб, ишлаб чиқаришда, хўжалик шароитида, кенг майдонларда ишлашга ўрганишлари зарур. Ҳар қайси вилоятда биттадан хўжалик далаларида Она Ватанимиз ва ривожланган давлатлардаги илм-фан, ишлаб чиқаришдаги илғор тажрибани танқидий таҳлил қилиш асосида яратилган экологик деҳқончилик тизимини тўла жорий қилиш керак. Экологик-иқтисодий жиҳатдан самарадор, юқори ҳосилдорликка ишлаб чиқариш шароитида, кенг майдонларда, қишлоқ ҳаётининг ўзида эришмоқ даркор. Бундай хўжалик далаларидан йилига ўсимлик, тупроқ, сув, ҳаво намуналари олиб, мутасадди турли ташкилот мутахассислари билан ҳамкорликда кенг қамровли илмий кузатишлар олиб бориш натижасида тўлақонли экологик деҳқончилик тизимини ҳамда қишлоқ хўжалигининг экологик-иқтисодий самарадорлигини аниқлайдиган услубни кашф қилиш мумкин.

Одат тусига кириб қолган тажрибалар сонини камида 10 маротабага қисқартириш фақат фойда келтиради.

Қишлоқ хўжалигини ривожлантириш борасида Республика ҳукуматининг яқин даврда амалга оширишга мўлжалланган долзарб кўрсатмаларини бажариш қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлигининг вазифасидир.

Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришдаги узоқ келажакда амалга оширилиши керак бўлган техника ва технологияни ҳозирги кунда яратиш, кашф қилиш олимларнинг ягона вазифасидир. Шунинг учун олим деган сўзнинг таржимаси ҳам фақат янгилик яратувчи инсон бўлса ажаб эмас.

Илмий-амалий таклифларимни Жаҳон ва бошқа халқаро банкларнинг каттагина инвестициясини олмасдан бажариб бўлмайди.

Мазкур таклифимни 1978 йилдан буён тақдим қилиб келаётирман. Москва, Ленинград ва СССРнинг собиқ ҳамма республикалари қишлоқ хўжалик олимлари маъқуллаган ҳужжатлар қўлимда. Ватанимиз олимлари, Қишлоқ хўжалик вазирлиги мутахассислари, собиқ қишлоқ хўжалик фанлари академиясида муҳокама қилиниб, маъқулланган юридик ҳужжатлар менда бисёр. Қишлоқ ва сув хўжалиги қошидаги илмий марказ олимларидан бир маротаба ижобий жавоб олсам, икки маротаба салбий жавоб олганман. Охирги шундай салбий жавобни Илмий марказ директори муовини жаноб Т.Х.Фармонов имзолари билан 5.12.1998 йилда (№ 14-05-660) олдим. Жавобда ёзилишича, менинг таклифим ҳозирги даврда амалга оширилаётган ишларга мутлақо зид эмиш.

Эслатаман: *Мен таклифимни ҳозирги даврда амалга оширилаётган оламшумул ишларга қўшимча равишда қабул қилинишини илтимос қилганман, ҳар доим.*

Мақоламда келтирилган таклифларим хусусида мутасадди ташкилотлар томонидан аниқ жавоблар оларман, деган умиддаман.

— Бу тарафини ҳам бир кўрайлик-чи...

Хат

ФАРЗАНДЛАРНИНГ БУГУНИ, ЭРТАСИ

Ўзини эплай олмаган ўғил-қиз ота-онасига суянчиқ бўла оладими?

Юртбошимиз ёшларга мунтазам эътибор қаратиб келаётганини, ёрқин ва чақноқ фикр-мулоҳазали йигит-қизларнинг кўпаяётганини кўриб-эшитиб тасанно айтгинг келади, киши. Турли йўналишдаги гимназия, коллеж, академиялар ташкил этилаётганини айтмайсизми! Бироқ бундай қувонарли манзара барча ўқув муассасаларда мавжуд десак ўзимизни алдаган бўламиз. Ўрта мактабга яқин жойда яшаганим боис ўқувчиларнинг юриш-туришини, муомаласини, дарсларга қатнашини кўп кузатаман. Кўнглимда туғилган саволларни ўртага ташлагим келади. Яъни, ўқувчиларнинг ҳаммаси ҳам дарсларга тўла қатнашадими? Ўзлаштириш қандай? Қатнов ва ўзлаштиришни назорат қиладиган, бу борада қайғурадиган ўқитувчилар борми? Уларнинг ўзлари дарсларга тўлиқ келадиларми?

Мисол учун бирор фанни ўзлаштира олмагани учун синфда қолдириш у ёқда турсин, кузги синовларга қолдириш одати нега йўқ бўлиб кетди? Болаларнинг хаёлида, қалбида бунақанги "жазо"лардан қўрқиш туйғуси қолмаган. Мен бу билан фарзандларимизни қўрқитиб ўқитишни ёқламоқчи эмасман, лекин илм-фанни ўзлаштириш йўлидаги масъулиятни оширишда шу усуллар самарали эмасмиди?

Болаларнинг кундалигини бир варақлаб кўрайлик, "2" деярли учрамайди. Ўлда-жўлда тўлдирилган, синф раҳбарининг эслатмалари йўқ, ота-она имзоси кўринмайди. Ахир кундалик дафтар ҳар бир ўқувчининг биографияси-ку?! Унинг мактаб йилларидан [illegible] таржимаиҳоли-ку?! Нега эътибор қаратма[illegible] маёқни "3" босиб кетган кундаликларни кў[illegible] ўғил ё қиздан хавотирланаман. Чунки акс[illegible] "2" нинг ошнаси, "2"нинг ўзи десак ҳам янгл[illegible]

Ҳар қандай ота-она фарзандининг келажа[illegible] қилади, унга ишонади. Аммо-лекин мактабда ўқиётган ёшларимиз эртага қандай одам[illegible] етишадилар? Улар ота-оналарнинг суянчиқ[illegible] бўла оладиларми? Ўзлари ота-она қарамоғидан чиқолмай, "боқув"да ўтирган ўғиллар ўзини, бола-чақасини эплаб кета оладиларми?

Мактаб, ўқиш савияси, болаларимизнинг билим олишга бўлган муносабатларини кўрганда шуларни ўйлаб кетаман...

Абдувоҳид Абдушукуров,
фахрий темирйўлчи, пенсионер

РАҲБАР ТЕСТДАН ЎТСА-ЧИ?..

Мулк, амал раҳбаридан - мукаммал раҳбарга!

Таклиф

Улуғбек РАҲИМОВ,
"Ўзбекнаво" бирлашмаси М.Қориёқубов номидаги бадиий жамоалар директори ўринбосари

Президентимизнинг Самарқанд вилояти халқ депутатлари, фаоллари ва Республикамиз раҳбарлари ҳузурида сўзлаган маърузаси мамлакатимиз тақдирига ўзини дахлдор деб билган яхши ниятли ҳар бир фуқаро учун катта сабоқ, назарий жиҳатдан қўлланма ва йўлланма бўлганлиги шубҳасиз.

Нутқ, шахсан менда қуйидаги фикрнинг қўзғалишига сабаб бўлди: турмушимизга "тест синови" деган тушунчанинг кириб келиши мамлакатимиз тақдирининг эртанги эгалари - ёш авлод тафаккури, маънавияти, мафкурасида туб бурилиш босқичини бошлаб берди. Эндиликда тест илмли ва эътиқодли кишиларни сараламоқда. Тест ёлғон ва ғирромни жазоламоқда. Тест талантларни топмоқда.

Мен тестнинг худди ана шу имконияти ва қудратини раҳбар кадрларни саралаш, танлаш, жой-жойига қўйиш механизмига татбиқ қилиш фикрини олға сурмоқчиман.

Маълумки, мамлакатимиз зиёлиларининг кўзга кўринган фидойи, заҳматкаш вакилларини ўзида жамлаган Давлат ва жамият қурилиши Академияси фаол ишлаб турибди. Айнан шу Академияда у ёки бу соҳа, тармоқ, йўналиш, ҳокимият раҳбарлигига тайинланувчилар учун тест синови саволлари ишлаб чиқилиши керак. Саволлар ниҳоятда ақлли, раҳбарликка мўлжалланган кадрнинг бутун қиёфасини (ақли, тафаккури, билими, мафкураси, маънавияти, салоҳияти, ахлоқи ва ҳоказо) ойдинлаштириб бера оларлик даражада тузилиши лозим.

Пировард раҳбарликка тайинланувчининг буйруғида тест синовларидан муваффақиятли ўтганлиги қайд этилиши лозим.

Раҳбарликка тайинланувчи шахс ҳозирча бизда суриштирув, тавсия, йўлланма, синов, шартнома вазифасини бажариб турувчи каби босқичларни босиб ўтмоқда.

Раҳбарлик лавозимига эгри, алдам-қалдам йўллар билан келаётганлар ҳам йўқ эмас, улар турмушимизнинг ҳусн-бузарлари каби тез-тез кўзга ташланиб турибди.

Шуларнинг ҳаммасини ҳисобга олиб, раҳбарликка тайинланувчилар учун тест синовлари жорий қилинса, фойдадан холи бўлмайди. Бу тадбир биринчидан раҳбарларни тўғри танлашда самарали натижа берса, иккинчидан, мазкур муаммони ҳал қилиш борасида ҳозирда ҳукм сураётган ташвиш ва хавотирларга озми-кўпми барҳам беради. Учинчидан, раҳбарларни танлаш, жой-жойига қўйиш жараёнида юз берадиган турли субъектив ҳолатлар - иғво, ғийбат, фитна, тарафкашлик, ошна-оғайнигарчилик, маҳаллийчилик, қариндошчилик каби иллатлар сезиларли даражада йўқолади.

Раҳбарликка номзодлар учун тайёрланадиган "тест" синов-саволларини қуйидаги йўналишлар бўйича тузиш мақсадга мувофиқ деб ўйлайман:

- **Раҳбарлик ва бошқарувга доир тарихий тажриба ва ўтмиш сабоқлари асосида тайёрланган саволлар;**
- **Амалий социология, яъни жамоат фикрини ўрганиш асосида тайёрланган саволлар;**
- **Раҳбарлик ва бошқарув тизими такомиллашган мамлакатлар тажрибалари асосида тузилган саволлар;**
- **Раҳбарлик санъати, бошқарув маданияти, услуби, маҳорати ҳақида фикр юритилган адабиётларга суянилиб тузилган саволлар.**

Ушбу йўналишлар бўйича фикримни бирмунча муфассалроқ ифодаласам.

Энг аввало социология фанига бўлган эътиборни бутун чоралар билан кучайтириш керак. Ривожланган давлатларда социология фанига ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан эътибор берилади, муҳими, социологик тадқиқотлар умумлашмасидан мамлакат турмушида фойдаланилади, у тузилажак ижтимоий, иқтисодий ва маданий режаларга таъсир кўрсатади.

Бизда социологияга бўлган эътибор, тан олиш керакки, қониқарсиз аҳволда. Жамоат фикрини ўрганиш кўнгилдагидек эмас. Эркин, холис, тўғри ва адолатли фикрлар кўпинча таҳдид остида ёки хавф-хатарга учрайди. Сабаби, Президентимиз айтмоқчи, тўғри, адолатли, танқидий фикрни қабул қилиш, ундан тўғри хулоса чиқариш кўникмаси ҳали бизда шаклланган эмас. Демак, шу мақсадда аввало шахсан Президент ҳузурида Социологик тадқиқотлар маркази фаолият юритиши керак. Шунда ҳар қандай маълумот объектив, хавф-хатардан холи бўлиши, пировард шу маълумотнинг тақдири у ёки бу зўравон вазифадор ихтиёрида қолиб кетмаслиги таъминланади. Ҳолбуки, жуда кўп фикр-мулоҳазалар жамиятимизга, турмушимизга ёмонлик эмас, балки яхшилик истаб изҳор қилинади. Ана шу фикр-мулоҳазаларнинг қанчалар беғараз эканини аниқлаш, илғаб олиш вазифаси айнан социология фани зиммасига, аниқроғи, унинг таркибий бўлаги ҳисобланган - жамоат фикрини ўрганиш тармоғи зиммасига тушади.

Жамоат фикрини ўрганиш, тарихий тажриба ва ўтмиш сабоқларидан хулоса, илғор мамлакатлар ютуқларини ўзлаштириш каби усуллар бошқариш услубининг шаклланишида мурожаат манбаи ролини ўйнаши шубҳасиз. Шу манбалар асосида назарда тутганимиз - раҳбарликка номзоднинг шахсини аниқловчи тест синов-саволлари мажмуи яратилади.

Тест синов саволлари аввало маънавият рентгени вазифасини бажариши лозим. Шахснинг бутун қиёфаси синов-саволлар қамровида бўлсин, шу қамровдан қочиб-қутилиш, унга чап бериш имконияти барҳам топсин.

Ички ишлар идораларида ПФЛ (психофизиологическая лаборатория - руҳий-физиологик тадқиқот) машғулоти татбиқ қилинган. Бошқача айтганда, уни мантиқий фикрлаш қобилиятини синаш имтиҳони дейиш ҳам мумкин. Ушбу машғулотда талаба 400 га яқин саволга жавоб бериши керак. Саволлардан бири тахминан қуйидагича:

"Тунги соат 03.40. Сиз шахсий автомобилингиз билан чорраҳага кириб келдингиз. Светофорнинг қизил чироғи ёнди. Сизнинг тадбирингиз:

1. Яшил чироқ ёнишини кутиб турибман.

2. Қизил чироқда ўтиб кетаман.

3. Агар чорраҳада хавф туғдирмасам, яшил чироқ ёнишини кутмайман."

Натижаларга кўра учинчи жавобни танлаган шахс имтиҳон синовидан ўтган деб топилади.

Шу мисол орқали, демак, ҳаётга қотиб қолган (догматик) ақидалар, фикрлар билан эмас, балки ижодий кўз билан қараш муҳимлиги таъкидланмоқда.

Тест саволларида фойдаланиладиган адабиётлар ҳақида икки оғиз. Унда энг аввало Амир Темурнинг "Темур тузуклари" асари, буюк шоир ва улкан раҳбар Навоийнинг юртни бошқариш, вазифадорнинг адолатли ва донолигига доир ўгитлари, Ислом Каримовнинг раҳбарлик фаолияти юзасидан ўз асарларида билдирган фикр-мулоҳазалари, айтайлик, рус ёзувчиси Валентин Овечкиннинг "Серташвиш баҳор", "Районнинг иш кунлари" очерклари тўплами ёки публицистлар Ресков ва Седовнинг "Ажойиб кишилар ҳаётидан" туркумида чоп этилган "Усмон Юсупов" китоби ёхуд Нарзулла Жўраевнинг "Агар огоҳ сен..." асари ва ҳоказо - шулар каби бошқа кўплаб мақсадга мувофиқ адабиётлардан фойдаланиш ўринлидир. Президентимизнинг, раҳбар аввало маърифатли киши бўлиши керак, деган ўгитига эътибор қилсак, китоб ўқишга, китобхонликка даъват асло фойдадан холи эмас. Бизда, афсуски, китоб ўқишга ҳафсаласиз қаровчи, лекин буйруқ бериш жони-дили бўлган раҳбарлар талайгина. Улар жамият ишида, ижтимоий турмушимизни ривожлантиришда жаҳолатга, худбинликка берилувчан бўладилар. Мутолаа маданияти шаклланмаган раҳбарнинг шафқатсиз, худбин шахсга айланиб кетишига ажабланмаса ҳам бўлади, чунки мутолаа маънавият гимнастикасидир. Раҳбар деганда бизнинг кўз олдимизда аввало унинг баланд томи, ошиб-тошиб ётган мол-мулки, жиҳозлари пайдо бўлади. Бу ҳол бизда деярли кўникмага айланиб қолмоқда. Раҳбарнинг китобга, шахсий кутубхонага бўлган муносабати аянчли аҳволда. Ҳолбуки, улуғ ёзувчимиз Асқад Мухтор "Кутубхона - бизнинг маънавиятимизни лойиҳалаштирувчи лаборатория" дея ўринли таъкидлаган эдилар.

Муддао шуки, раҳбарликка номзоднинг кимлигини аниқловчи тест саволлари бизга аввало маърифатли шахсни топиб берсин. Маърифатли шахс эса иймон-эътиқодли, инсофли, диёнатли, ватанпарвар, миллатпарвар, келажакпарвар бўлишига шак-шубҳа йўқ.

"МУРУВВАТ ЭМАС, АДОЛАТ КЕРАК"

("Ҳуррият", 1998 йил, 23 декабрь, 49-сон)

Ғайбулла Отабоевнинг "Ҳуррият" газетасида "Мурувват эмас, адолат керак" номли мақоласи чоп этилиб, унда фуқаро Арзиев Сафарнинг асоссиз жиноий жавобгарликка тортилганлиги ва терговчи томонидан ЖПКнинг нормалари бузилганлиги баён қилинган.

Сурхондарё вилоят Олтинсой тумани Бобур жамоа хўжалиги бошқарув раисининг ўринбосари Арзиев Сафар ўзининг мансаб мавқеини суиистеъмол қилиб, жами 16000 сўмлик бензин талонларини ўзлаштириш йўли билан талон-тарож қилиб, Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 167-моддаси 3-қисми "в" банди билан айбли деб топилган ва Қумқўрғон туман судининг 1998 йил 10 июнь кунидаги ҳукми билан, Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 57-моддаси қўлланилиб, 3 йил муддатга озодликдан маҳрум этилган.

Туман судининг ҳукми вилоят судининг жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 1998 йил 21 август кунидаги ажрими билан ўзгартирилиб, С.Арзиевга ЖКнинг 72-моддасига асосан 2 йил синов муддати белгиланган.

Ушбу жиноят иши юзасидан С.Арзиевнинг айби, фуқаровий даъвогари У.Хидирқулов, гувоҳлар Р.Пардаев, Т.Нуриддинов, М.Давлатов, Г.Худойбердиева, Ч.Исмоилов, М.Мингниязов, Ч.Нодиров ва бошқаларнинг кўргазмалари, М.Давлатовнинг аризаси, У.Хидирқуловнинг тушунтириш хати, қарорлардан кўчирмалар, 173-сонли юк хати, далолатномалар ва ишдаги бошқа далиллар билан тасдиқланган.

Суд томонидан С.Арзиевга жазо тайинлашда, содир этган жиноятининг ижтимоий хавфлилик даражаси, жиноятни қасддан ғаразли ниятларда содир этганлиги ва шахси инобатга олинган ҳолда унга нисбатан жазо қонун доирасида тайинланган.

Республика прокуратураси суд қарорлари билан келишди.

Мазкур жиноят ишини тергов қилишда терговчи А.С.Тўраев томонидан ЎзРЖПКнинг нормалари бузилганлик ҳолати бўйича суд томонидан хусусий ажрим чиқарилиб, А.С.Тўраевни ўз вазифасига сидқидилдан ёндашмаганлиги сабабли унга нисбатан тегишли чора кўриш учун ажрим вилоят прокуратурасига юборилган.

Б.Х.ПЎЛАТОВ,
Ўзбекистон Республикаси Прокуратурасининг бошқарма бошлиғи, 3-даражали Давлат адлия маслаҳатчиси

Жавоб

МАҚОЛАМИ, ТУҲМАТ?

"Ҳуррият" газетасининг 1999 йил 3-9 февраль 5-сонида "Буни ғамхўрлик дейдилар!" сарлавҳаси остида Тожиддин Раззоқнинг мақоласи эълон қилинган. Ушбу мақолада келтирилган фактлар мутлақо нотўғри бўлиб, мухбирнинг сенсациябозлик пайида туман раҳбарияти ва меҳнаткашларига нисбатан туҳмат тоши отиш мақсадида қилинган ҳаракатидир. Чунки тумандаги Наврўз қишлоқ фуқаролар йиғинида яшовчи фуқаро Абдураҳмонова Роҳила муборак Ҳаж зиёратига бориш учун 15 июль 1998 йилда, унинг ўғли Абдураҳмонов Ғаппор 8 январь 1999 йилда ариза берганлар. Уларнинг аризалари туман ҳокимиятининг Ҳаж ва Умра сафарини ташкил этиш комиссияси томонидан муҳокама этилиб, 28 январь 1999 йилда иккисига ҳам Ҳаж зиёратига боришга рухсат этилган.

Мухбир Тожиддин Раззоқнинг мақоласида эса мутлақо ҳақиқатга тўғри келмайдиган фактлар ҳақоратомуз тарзда ёзилган.

Биз — комиссия аъзолари мазкур мақолани ўзимизга нисбатан ҳақорат деб биламиз.

С.Б.АСАДОВ
туман ҳокимининг биринчи муовини, комиссия раиси,
А.ШОМУРОДОВ
туман бош имом хатиби, комиссия раиси муовини.,
(комиссия аъзолари) жами 10 имзо

Жавоб

Доимий назоратда бўлади

Газетанинг 1999 йил февраль ойидаги 6-сонида "Ойлик чиптаси борлар айбдорми?" сарлавҳаси билан чоп этилган мақола "Тошшаҳарйўловчитранс" давлат уюшмасида кўриб чиқилди.

Мақола уюшма тизимидаги автокорхоналарда, ҳайдовчи ва чиптачиларнинг умумий йиғилишида атрофлича муҳокама қилинди.

Мақолада келтирилган ҳолат қайси куни ва қайси бекатда, кимлар томонидан содир этилганлиги аниқ ёзилмаганлиги сабабли, қоидабузар ҳайдовчиларга нисбатан чора кўриш имкони бўлмади.

Бундан буён бундай ҳолатларнинг олдини олиш мақоадида, айниқса Талабалар шаҳарчасига хизмат кўрсатувчи йўналишларга назорат кучайтирилди. Мақолада кўрсатилгани каби ҳоллар аниқланганида, қоидабузар ҳайдовчиларга нисбатан қаттиқ маъмурий жазо чоралари қўлланилади.

Р.Ж.УСМОНОВ,
Бошқарув раисининг ўринбосари

Таҳлил

ТЕРРОР ВА ТЕРРОРИЗМ

Гулчеҳра МАТКАРИМОВА

"Биз иккинчи жаҳон урушида ғалаба қозондик, биз вабо, ўлат ва грипп каби касалликларни енгдик... Афсуски, инсонлар ўртасидаги адоват ва терроризмни йўқота олмадик..." деган эди ўз эсдаликларида Буюк Британия Бош вазири У.Черчилль.

Дарҳақиқат, инсоният олдида турган йирик муаммолардан бири, бу — терроризм масаласидир. XX аср охирига келиб қадимги жиноят турларидан бири бўлган терроризм турли шаклларда намоён бўлаётгани барчага маълум.

Аввало, террор ва терроризм тушунчаларини бир-биридан фарқлай билиш керак. Чунки террор - асосан ҳокимият тепасида турган кучларнинг кураш воситаси, терроризм эса улардан норози бўлган қатламларнинг хатти-ҳаракатидир. Мазкур икки ҳаракат бир-бири билан узвий боғлиқдир.

Террорчилик акти давлатнинг конституцион тизими ва хавфсизлигига, давлат ёки жамоат арбобининг ҳаётига суиқасд қилиш билан белгиланади.

Терроризм эса - жамоат хавфсизлигига қарши қаратилган жиноят бўлиб, портлатиш, ўт қўйиш, одамларни саросимага солиш, олиб борилаётган сиёсатни издан чиқаришни мақсад қилиб қўяди.

Халқаро терроризм эса - ижтимоий хавфли бўлган ва халқаро миқёсда инсонлар ўлимига, дипломатик алоқаларнинг бузилишига, давлатлар, уларнинг вакиллари ўртасидаги муносабатларга путур етказишга олиб келувчи жиноятдир. Халқаро терроризмга қарши давлатлар ўнлаб халқаро конвенцияларни имзолаганлар.

Терроризм жиноятининг илдизлари жуда қадимийдир. Баъзи сиёсатшунослар террорнинг пайдо бўлишини француз революцияси билан боғлайдилар. Якобинчиларнинг қирол Людовик XVIни қатл этиши уларнинг биринчи террори эди. Давлат арбоблари доимо бу жиноятнинг асосий объекти бўлиб келганлар. Франция қироли Луи Филиппга нисбатан етти марта суиқасд уюштирилган. Рус императори Александр II саккиз марта суиқасддан омон қолган бўлса-да, аммо 1881 йил у ўтирган арава (извош) портлатиб юборилишидан ҳалок бўлган. Пруссия қироли Вилгельм I паркда сайр қилиб юрганида унинг ёнига келган бир талаба тавозе ила... ўқ узади. Бахтли тасодиф туфайли ўқ монархнинг ёқасини тешиб ўтади, холос. Англия қироли Эдвини эса сарой аъёнлари тил бириктириб, овга чиққан чоғи отиб ўлдирдилар...

Давлат бошлиқларига суиқасд қилишнинг турлари шу қадар кўпки, уларни таснифлаш мушкул... Масалан, айрим Америка президентларининг бошига - уларнинг ҳаддан зиёд демократлиги етди. Президент Грант ҳуқуқий ислоҳотларни амалга оширади ва бунинг оқибатида таназзулга юз тутган адвокатлик бюроси бошлиғининг қурбони бўлади. Президент Мак Кинли эса кўзига жуда хомуш кўринган одамнинг олдига икки оғиз илиқ сўз айтиб, унинг кўнглини кўтариш учун яқинлашади, у эса... президентга ўқ отади. Жорж Вашингтонни эса ўз шахсий ошпази заҳарлашга ҳаракат қилган. Инглизларга сотилган ошпаз, президентнинг овқатига заҳарли қизил мева солиб беради. Вашингтон ўша қизил мевалар солинган овқатни еб, айни шу мевани, ўша пайтда ҳали номаълум бўлган помидорни жуда хуш кўриб қолади. Франциянинг ифтихори бўлмиш Шарль де Голль ўз умри давомида ўн беш марта суиқасдга дуч келган...

Тарихий манбаларни ўқир эканман, кўнгилга бир фикр инади: президентлар ва монархларнинг қўриқчилари қанчалик кучли ва ишончли бўлмасин, профессионал киллер учун тўсиқ бўла олмайди. Президентлар хавфсизлиги тўлиқ таъминланган бўлиши мумкин эмас. Сабаби, улар вақт-вақти билан халқ орасида бўлиши, учрашиши керак. Қотил эса айнан шуни кутиб юради ва юзага келган имкониятдан фойдаланиб қолишга ҳаракат қилади. Исроил Бош вазири И.Раббин шундай ҳолат қурбони бўлди.

Александр Шмонов исмли слесарь 1990 йили ноябрь байрамида қизил майдондаги намойишчилар ичидан туриб, салкам эллик метр масофадан Михаил Горбачёвга қарата ўқ отган. Бир неча қадам нарида турган сержантнинг ҳушёрлиги, экспрезидентнинг ҳаётини сақлаб қолди.

Суиқасднинг совуқ нафасини Брежнев, Ельцин, Алиев, Шеварднадзе каби давлат арбоблари ҳам ҳис қилганлар. Ҳиндистон Бош вазири Раджив Ганди эса, Махатма ва Индира Гандиларга бўлган суиқасддан кейин митингларда шаффоф титан парда орқасида туриб гаплашар эди. Сайловлардан олдин: "Халқим мени севади, ўз халқимдан яширинаманми", - дея очиқ сўзга чиқади. У ўз сўзларини тугатгач, катта гулдаста кўтарган гўзал аёл унга яқинлашади. Аёлнинг чиройли қомати ва табассуми қўриқчиларни ҳам сеҳрлаб қўяди гўё. Улар аёлни ўтказиб юборадилар. Аёл Раджив Гандини қучоқлаганча, биргаликда портлаб кетади. Шунақа, бирон-бир ғоя билан қуролланган, шу ғояга хизмат қилиш энг шарафли бурч, деб ишонган, террористик ва экстремистик гуруҳлар аъзолари ўз жонини ғояси учун қурбон қилишни ўзларига шараф деб биладилар.

Замонавий терроризм турли хил, янги зўравонлик актлари билан бойиб, тарих саҳифаларини булғамоқда. Терроризмни икки хил турга бўлиш мумкин: сиёсий ва миллий терроризм. Сиёсий терроризм, бу — ўз ҳукумати, ўз давлати қадриятларига қарши курашишдир.

Миллий терроризм эса - ўз ҳукумати, ўз давлати учун кимдандир ўч олишда акс этади.

Охирги пайтларда терроризмнинг янги тури ҳам оммалашиб боряпти. Бу диний терроризмдир.

Терроризм ва агрессия бир-бирига жуда яқин тушунчалар. Улар орасида катта фарқ бўлишига қарамай, бир-бирининг таркибида доимо мавжуддир. Кўпинча "давлат терроризми" деган иборани ҳам учратамиз. АҚШнинг Гренадага, Ироқнинг Қувайтга нисбатан ҳаракатлари шундай баҳоланган эди.

Терроризм ҳаракатлари бир гуруҳ шахслар томонидан ёки битта шахс томонидан ҳам амалга оширилиши мумкин. Лекин аксарият бундай ҳаракатлар ортида, уларнинг ҳомийлари, сиёсий ёки экстремистик ташкилотлар туради. Кўп ҳолларда бундай ҳомийлар давлатдан ташқарида ҳам бўлиши мумкин.

Терроризмни, назаримизда, уюшган жиноятчиликнинг бир тури, десак хато бўлмайди, чунки барча белгилари ўхшаб кетади. Террористларнинг чет эллардаги алоқаларини топиш, айнан қандай кучлар қўллаб-қувватлаётганини аниқлаш жуда муҳимдир. Негаки, террорчилик ҳаракати иштирокчилари, яъни, хусусан бажарувчилар мазкур ҳаракатдан кўзланган асосий мақсад нима эканлигини билмаслиги ҳам мумкин.

Террорчиларга нисбатан жазо қўллашда, ярим аср илгари, нацист ҳарбий жиноятчиларига нисбатан қўлланган жазо қоидалари қўлланса, адолатли бўлади, деган фикр мавжуд. Бунинг маъноси шуки, террорчилик гуруҳи ёки ташкилотининг ҳар бир аъзоси бутун ташкилот фаолияти учун жавобгар бўлиши лозим.

Терроризм - халқаро жиноят турларидан бири бўлгани учун, халқаро ҳамжамият аъзолари универсал Конвенциялар, минтақавий актлар ёрдамида унинг олдини олишга ҳаракат қилади.

Терроризм ҳақида гапирар эканмиз, унинг келиб чиқиш сабабларини ҳам кўриб чиқиш лозим. Биринчидан, ҳокимият тепасига келган ҳукуматга мухолифатда бўлган кучлар, партиялар ёки шахслар потенциал террорчилар бўлиши мумкин. Яна бир сабаби, ҳукумат олиб бораётган сиёсатдан норозилик кайфияти ҳам террорчилик актларини келтириб чиқариши мумкин. Бу борада Эрон тарихини, Оятулло Ҳумайнийнинг ҳокимият тепасига келиб қолишини эслаш кифоя. Эрон ҳукуматининг халқ қатламларига нисбатан адолатсиз муносабати, яъни бир гуруҳ кишиларга катта имтиёз ва имконият бериб қўйилиши, афкор омманинг эса қашшоқлашишига олиб келди. Халқ орасида норозиликнинг ўсиб кетгани, кишиларнинг у қадар маълум ва машҳур бўлмаган Оятулло Ҳумайнийга эргашиб, мавжуд ҳукуматга қарши чиқишига сабаб бўлди.

Бу энг даҳшатли сабабдир. Халқ ўз ҳукумати олиб бораётган сиёсатни яхши англаши учун маълум фаолият олиб борилиши, ҳукумат аъзоларининг ҳар бирининг қилаётган иши яққол кўриниб туриши лозим. Жамиятда ҳам ўзини, ҳам давлатнинг номини бадном этаётган амалдорлар борлиги ҳеч кимга сир эмас. Халққа, ҳар бир табақага қилган меҳнатига яраша ҳақ тўлаш - ижтимоий адолатга олиб келади, шунингдек, турли ғояларга эргашишга чек қўяди. Аҳолининг асосий қисми ўз вақтида ойлик олмаслиги, иш йўқлиги, ёки қилган меҳнатига нисбатан анча паст ҳақ олиши ёшлар ўртасида турли оқимларга эргашиш, уларнинг ишларини тарғиб қилиш ҳолларини келтириб чиқариши табиий.

Ёшлар онгига таъсир ўтказувчи ташкилотлар диний ғоялар, чет эл валютаси, барча иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий муаммоларни фақат дин орқали ҳал қилиш мумкин эканлигини уқтириш билан шуғулланмоқдалар.

Президент И.Каримов ҳам мусулмон оламида бўлаётган ҳодисаларни таҳлил қилиб, ислом фундаментализми олиб келиши мумкин бўлган фожеаларни санаб ўтган эдилар. Булар: Ўзбекистон жанубий чегаралари яқинида қўшни давлатлардаги фуқаролик урушларининг мавжудлиги, урушнинг ҳосиласи сифатида ўзларини ҳақиқий мусулмон деб ҳисобловчи жангариларнинг, террорчиларнинг пайдо бўлишига сабаб бўлиши; турли кучларнинг Ўзбекистонни бир худосиз атеист давлат, бир ислом давлати қуришнинг яширин тарафдори қилиб кўрсатишга интилишлар, диний қарашлари турли бўлган "цивилизация"ларнинг тўқнашувига олиб келиши ва бошқалар... Юртбошимиз "Ўзбекистон XXI аср бўсағасида..." китобида Ислом фундаментализми, унга ғарб томонидан берилаётган баҳо, унинг олдини олиш бўйича ҳаракат қилишнинг ижобий ва салбий томонларини аниқ ва равшан очиб берган ҳамда қайта-қайта ҳушёр бўлишга даъват қилган эди.

Афсуски...

Тошкент шаҳрида 16 февраль куни бўлиб ўтган террористик акт ҳам маълум мақсадларни кўзлаган эди. Мен уларнинг кимлиги, қаердан келганлиги ҳақида, ҳеч нарса билмайман. Лекин 1998 йил 2 май куни юртбошимиз И.Каримов террористик акт тайёрланганлиги, сув омборлари, электр станцияларини портлатишни мақсад қилган гуруҳлар ҳақида гапирган эдилар. Лекин, афсуски, бу гаплар тегишли органлар эътиборини етарли даражада банд қилмади, шекилли. Юз берган воқеа ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходимларининг ўз вазифаларига етарли даражада масъулият билан ёндошмаганликларини намойиш қилди. Президент 1998 йилнинг баҳоридаёқ шундай воқеалар бўлиши мумкинлиги ҳақида гапирган эканлар, қани таҳлил? Наҳотки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлари мутасаддиларининг таҳлил қилувчи, воқеалар қайси йўналишда кетиши мумкин, уларнинг олдини олиш учун қандай ҳаракатлар қилиш кераклиги ҳақида хулоса берувчи гуруҳи ёки комиссияси мавжуд бўлмаса? Ислом динини ниқоб қилиб олган оқимлар кеча пайдо бўлгани йўқ-ку! Маҳаллалардаги мачитларда ёшларнинггина эмас, кап-катта одамларнинг ҳам онгини заҳарловчи маърузалар бўлаётганини тегишли идора ходимлари наҳотки эшитмаган?.. Мен ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходимлари етарли ишламаяптилар деб айта олмайман, чунки ҳар соҳанинг ўз фидойилари бор. Лекин бу воқеа ана шу фаолиятнинг даражасига баҳо берди. Яқинда телевидение орқали террористларга қарши курашувчи ва уларни қўлга олиш бўйича махсус гуруҳнинг маҳорати намойиш этилган эди. Қани ўша гуруҳ? Террорчилар, энг ачинарлиси шуки, Президент келишини, унинг маршрутини аниқ билганлар. Наҳотки шу даражада бўшашиб, лоқайд бўлиб кетдик! Ахир бугунги тинчлик, сокинлик тимсоли айнан Президент эканлиги, барчамизга аён-ку!

Ватан хавфсизлиги энг оғир юк, мен тушунаман, лекин бу вазифани бажариш барчамизнинг муқаддас бурчимиз.

Баъзан чегарадан икки кути маргарин олиб ўтаётган одамнинг қўлга олингани ТВ орқали намойиш этилади, бу ёқда эса шунча гуруҳ портловчи моддаларни қаердан олиб ўтган?..

Шуларни ўйлаб, хаёлга толасан киши, бу савол бошқаларни ҳам ташвишга солаётганига ишонаман.

Ташвиш

АСР КАСАЛИ

БМТнинг Тошкентдаги ваколатхонаси маълумотномалари асосида

Поёнига етиб бораётган 100 йиллик сўнгида Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти бедаво СПИД касалининг чорасини топиб, бўлғуси асрга улкан муваффақият билан кириб боришга аҳд қилмоқда.

БМТнинг олиб борган текширувларига кўра 1999 йилга қадар дунё бўйича 33,4 миллион киши СПИД касалига чалиниб, шундан 13,9 миллиони ҳаётдан кўз юмган. Биргина ўтган йилнинг ўзида сайёра аҳлининг 5,8 миллион ёшлари шу касал билан оғриган бўлса, улардан 2,5 миллионининг ҳаёти бевақт ўлим билан тугаган.

Ачинарлиси, мазкур касаллик билан кўпроқ 15-24 ёшлар орасидаги йигит ва қизлар касалланишаяптилар. Ривожланган давлатларда 3,8 миллион ёш гўдакка туғилмасдан олдин, туғилиш вақтида ёки чақалоқлик даврида оналари томонидан СПИД касаллиги аломатлари ўтган. Афсуски, бу касаллик юққан болаларнинг 2,7 миллиони ўлган. Неча-неча инсонларнинг ҳаётига зомин бўлаётган аср вабоси асосан жинсий алоқа йўли билан ҳамда гиёҳванд моддалар истеъмол қилиш орқали кўпайиб бормоқда.

Сўнгги кузатувларга кўра, СПИД касалига чалинганлар Жанубий Африкада 15-40 ёш оралиғидаги аҳолининг 15 фоизини, Ҳиндистонда эса 100 минг кишини ташкил этаяпти. Замбиянинг Лусаке шаҳридаги ҳар тўрт ўсмирнинг биттаси доимий тарзда шифокор назоратида бўлишига тўғри келмоқда. Ҳали балоғат ёшига тўлмаган 11-15 ёшли ямайкалик қизларнинг 40 фоизи бўлса, касаллик сабаб шифохоналарда.

Қозоғистонда 1996 йилнинг июнь ойидан ҳозирга қадар 740 та СПИД касалига чалинган бемор аниқланган. Бу рақамнинг 658 таси Темиртау шаҳрида қайд этилган.Жумладан, уларнинг 7 таси 14 ёшга тўлмаган, 100 таси 15-20 ёш ўртасида, 345 таси 21-30 ёшлилар, 152 таси 31-40 ёшли, 46 таси 41-50 ёшли, 7 таси 51-60 орасида, биттаси 60 ёшдан катта кишилардир. Бу кўрсаткичнинг 78 фоизини эркаклар, 22 фоизини аёллар ташкил қилади. Афсуски, уларнинг 35 нафари ҳаётдан бевақт кўз юмганлар.Касаллик республиканинг биргина Темиртау шаҳрида жуда кенг тарқалиши Қозоғистон Соғлиқни сақлаш вазирлигини жиддий ўйга толдириб қўйди.

Қолган Ўрта Осиё республикаларида, жумладан, Қирғизистонда 24 киши рўйхатга олинган бўлса, Тожикистондаги оғир вазият туфайли атиги 4 кишинигина аниқлашнинг иложи бўлди, холос. Фақат Туркманистонда бир киши касалликка чалинган деб топилган.

Жорий йилнинг март ойига қадар мамлакатимизда 61 кишига СПИД касаллиги ташхиси қўйилган. Улардан 70 фоизи эркаклар, 30 фоизи эса аёллардир. Касалларнинг 24 нафари хорижлик фуқаролар бўлганлиги боис ўз давлатларига жўнатиб юборилган. Уларнинг аксарияти Жанубий Америка, Африка, Ҳиндистон, Россия давлатларидан келганлиги қайд этилган. Қолганларининг 15 таси тошкентлик бўлса, бошқалари вилоятликлар. Ҳозирда ҳукуматимиз касалликни бартараф этиш, беморларнинг бепул даволанишлари учун барча шарт-шароитларни яратиб бермоқда.

КАМОЛИДДИН

НОШУКР БАНДАЛАР

Бутун дунёда аёлга айланишни хоҳловчи эркаклар ва эркакка айланишни хоҳловчи аёллар тобора кўпайиб бормоқда

Ол-а!

Аср охирига келиб тиббиёт фанининг тараққий топиб бориши боис, кейинги 20 йил давомида дунё мамлакатларида ўн минглаб одамлар ўз жинсларини алмаштира бошладилар. Биргина АҚШнинг ўзида йилига камида 3 минг одам жинси алмаштирилганлиги рўйхатга олинади. Афсуски, мураккаб операция талаб қилувчи бундай ишни ноқонуний йўл билан яширин тарзда қилдираётганлар икки баробар кўпчиликни ташкил қиладилар.

Маълумотларга кўра, ер куррасидаги ҳар 10 минг одамнинг биттаси ихтиёрий тарзда ўз жинсини алмаштирар экан. Москвадаги оилани режалаштириш марказига ҳам юзлаб мижозлар ташриф буюрмоқдалар. Бундай операциядан сўнг аёллар эркакча кийиниб, эркакча ҳаракат қилсалар, ўз ўрнида аёл бўлишни хоҳлаган эркаклар доимо нозик ҳаракат қилиб юришларига тўғри келади.

Эркакни аёлга айлантириш учун атиги битта операция кифоя. Лекин бу жараён жуда юқори малакали жарроҳ томонидан амалга оширилиши шарт. Акс ҳолда бахтсизлик содир бўлиши мумкин. Бироқ аёл кишини эркак кишига айлантириш мураккаб жараёндир. Биринчи операция 5 соат бўлса, иккинчи операция ярим йилдан кейин амалга ошади. Сўнгра ҳар икки-уч йилда навбатдаги операциялар қилинади.

Афсуски, Оллоҳ томонидан берилган марҳаматга шукр қилмаган бундай инсонлар умри давомида азобда яшашлари табиий.

Илҳом ШЕРМУҲАМЕДОВ

ЖОҲИЛЛАР ОЛДИДА КАМТАРЛИК ҚИЛМАГИЛ...

ТАФАККУР

Ҳайвон зотининг барча турлари кўпчилик одамларга ўхшаб кетади, ўзаро раҳмдиллик, меҳр-шафқат, ҳатто уларда кучлироқ. Чунончи, илон, чумоли ва шунга ўхшаш жониворларнинг биттасига ҳужум қилинса, бошқалари имконлари борича, уни ҳимоя этишга уринадилар.

* * *

Жоҳил кишилар олдида камтарлик қилмагил, акс ҳолда, улар назарида сен тубан ва шармандадирсан. Ҳақир ва нотавон кўринмай десанг, донолар олдида такаббур бўлмагил.

* * *

Подшоҳга яқин кишилар туҳматчи ва ғийбатчи бўлсалар, давлат инқирозга юз тутиб, подшоҳ алмашгусидир.

* * *

Ёмон хулқли одам билан суҳбатда бўлсанг, суҳбатдошингнинг ярамас қилиқларини беихтиёр ўзлаштириб оласан. Аттор ёнида бўлсанг мушкнинг хушбўй ҳиди таъсир қилгуси; ёнаётган гулхан ёнида бўлсанг, кийиминг ёниши ёки сендан бадбўй ҳид келиши мумкин.

* * *

Ситамгар мусулмон одил ғайридиндан ёмонроқдир.

Мажид Хавофий
(XIII — XIV асрлар)

Франкфурт — Европанинг савдо маркази

ЯНГИ "ДЕРАЗАЛАР"

ЭҲМ олами

У-з-у-у-н навбатни кўрганмисиз? Кўргандирсиз, ҳеч бўлмаса расмини. Ўтган йили АҚШда, Нью-Йорк шаҳрида ҳам ана шундай у-з-у-н навбат юзага келди. Митинг ёки бирор кишининг мавзолейи олдида эмас, Windows'98 компьютер дастури учун.

Windows'98 (Деразалар'98) дастури машҳур Microsoft корпорациясининг ЭҲМларни ишлатиш учун янги тизимидир. Дастурнинг битта олдинги версияси — Windows'95 чексиз шуҳрат қозонган эди. 98-версия эса унга етолмайди, дейишмоқда. Унда бунчалик навбатнинг сабаби нима? Сабаби оддий: бундан кейин сотувга чиқариладиган замонавий компьютерлар Windows'98 билан ишлашга мослаштирилган.

IPC бозорни таҳлил қилиш ташкилотининг текширувларига кўра, ўтган 1998 йилда 12 миллион 800 минг янги компьютерга Windows'98 юкланиши, яна 6 миллион 900 мингтасига эса эскиларини такомиллаштириш версияси сотилиши башорат қилинганди. Бу 3.5 миллиард долларлик соф даромад демакдир.

Microsoft корпорациясининг соҳиби, миллиардер Билл Гейтснинг фикрича, 2001 йилга бориб АҚШ аҳолисининг 60 фоизи шахсий компьютерли, уларнинг 80 фоизи эса Интернет аъзоси бўлишади.

ОАВ ва тижорий қатламларда унчалик қизиқиш уйғотмаган Windows'98 100 миллиондан ортиқроқ компьютернинг бир "бурчаги"гагина юкланиб, уларда асосий дастур бўла олмаслиги жаноб Биллни унчалик хавотирга туширмаяпти.

1985 йили бозорга чиқарилган илк "дераза" Windows'1.0 эди. 1992 йилда эса Windows'3.1 чиқди. У камчиликлардан холи эмасди. Шунинг учун бир йил ўтгач, мукаммаллаштирилган версия — Windows'3.11 бозорга чиқарилади.

Навбатдаги версия — дастурий тизимда улкан бурилиш ясаган Windows'95 бўлди. Сотуви кескин суръатда ортди. Сабаби, биринчидан, ЭҲМ билан ишлашда чексиз имкониятлар эшигини очган бўлса, иккинчидан, янги бозор — собиқ Иттифоқ деворларининг қулаб, янги давлатлар бозорларининг очилиши бўлди.

Windows'98 да 95-версия билан умумийликлар кўп, аммо янги дастур ўзагида анча ўзгаришлар қилинган. Энг катта ўзгариш INTERNET EXPORER — Интернетда ишлаш дастурининг 98-версияда "кўмиб юборилгани"дир. 95 да Интернет билан боғланиш, электрон почта орқали ахборот жўнатиш ва қабул қилиш дастури мавжуд. 98 да эса бу дастур йўқ, тўғрироғи, у компьтернинг бир бўлагига айлантирилган...

ШЕРЗОД тайёрлади.

ШИМОЛИЙ ОСЕТИЯДА ҚЎПОРУВЧИЛИК

Сўнгги ҳафта мобайнида Россиянинг бир қанча шаҳарлари даҳшатли портлаш ва ёнғинлар ичида қолди. Шимолий Осетиянинг пойтахти Владикавказда юз берган кучли портлаш натижасида элликдан зиёд киши ҳалок бўлган, 100дан ортиқ киши эса жароҳатланган. Россия президенти Б.Ельцин Бош вазир Е.Примаков, Ички ишлар вазири С.Степашин ва ФХХ бошлиғи В.Путинга мазкур ҳолат юзасидан тегишли чоралар кўришни буюрган.

Шимолий Осетияда эса маҳаллий ва умумроссия телеканалларининг кўрсатувлари аҳоли орасида ваҳима кучаймаслиги учун вақтинча тўхтатилган. Айрим манбалар содир этилган қўпорувчилик ишида баъзи чечен жангариларининг қўли борлигини гумон қилишмоқда.

Шунингдек, Вологодский вилояти Устюжин шаҳри яқинидаги Михайловск қишлоғида жойлашган руҳий шифохонада ёнғин содир бўлди. Ёнғин оқибатида 20 киши ёниб кетган. Қутқарилган 15 кишидан бири эса шифохонага элтиш пайтида ҳалок бўлди.Шу муносабат билан президент Б.Ельцин жабрланганларнинг яқинларига чуқур таъзия билдириб, уларга ва ёниб кетган шифохонага ёрдам кўрсатилажагини айтди.

ОБСЕнинг ХАВОТИРИ

Европада ҳамкорлик ва хавфсизлик ташкилоти (ОБСЕ) Белоруссия ҳукуматига мухолиф сайлов қўмитасининг раиси Виктор Гончарнинг қамоққа олиниши ҳамда унга нисбатан кўрсатилган шафқатсиз ва хўрловчи муносабат юзасидан кескин норозилик билдирди.

Виктор Гончар ўзига кўрсатилган тазйиқларга жавобан очлик эълон қилганди. Бу унинг соғлиғига жиддий таъсир кўрсатган эса-да, Белорус ҳукумати томонидан эътиборсиз қолдирилган. Шунингдек, ОБСЕ вакилларининг Белорусда В.Гончарга нисбатан инсон ҳуқуқларига риоя этилиши ва кафолатланиши юзасидан олиб борган ҳаракатларига ҳам ҳукумат томонидан ҳеч қандай жавоб бўлмаган.

В.Гончар, ҳарқалай, озод қилинган. Бироқ у очиқдан-очиқ бемор ҳолатда кўчада қолдирилган. Бемор инсонга нисбатан кўрсатилган бундай муомала ОБСЕ раисини қаттиқ ташвишга солди.

ОБСЕ раиси Белоруссия ҳукуматини мамлакатда ўзи шундоқ ҳам турли зиддиятларга сабаб бўлаётган конституцион ва бошқа сиёсий чигалликларни бартараф этишга жиддий халақит берувчи бундай хатти-ҳаракатларни келгусида такрорламасликка чақирди.

БЕЛГРАД НАТО БИЛАН ЖАНГ ҚИЛИШГА ТАЙЁРЛАНМОҚДА

Март ойининг бошларида Югославия армияси томонидан бошлаб юборилган навбатдаги ҳарбий "ўқув машқлари" яна 20 мингга яқин косоволик албанларнинг ўз уйларини ташлаб чиқиб кетишларига олиб келди. Қочоқлар масаласи бўйича БМТ Олий комиссари Крис Яновскийнинг сўзларига қараганда, уларнинг кўпчилиги ўрмонларга бош олиб кетишган ва ўз юртларида барқарорлик бўлишини кутишмоқда.

Айни пайтда Рамбуедаги музокаралар жараёнида чигалликлар кучайиши муносабати билан Македонияда 12 мингдан зиёдроқ НАТО аскарлари ва ҳарбий самолётлари жанговар шай ҳолга келтирилди. Ўз навбатида 30 минг сонли Югославия аскарлари , кўплаб ҳарбий техникалари НАТОнинг эҳтимол тутилаётган ҳужумларига муносиб жавоб бериш мақсадида Косовода тўпланмоқда. "Труд" мухбирининг маълумотига кўра, сўровлар натижасида 70 фоиз серб аҳолиси НАТО ҳужумларидан Косовони ҳимоя қилишга тайёрлигини билдирган. Уларнинг 62,5 фоизи эса НАТО ҳужум қилган тақдирда Россиянинг Сербияни ҳимоя қилишига ишонишади.

АҚШ АЙБДОРЛИГИНИ ТАН ОЛДИ

АҚШ маъмурияти 1998 йил охирларида Италиянинг Кавалесе туманида юз берган фожеа натижасида 20 кишининг қурбон бўлишида айбдор эканлигини тан олди.

АҚШ Мудофаа вазири Уильям Коэннинг эътироф этишича, ростданам Кавалеседаги маҳаллий тоғ курортларидан бирининг кўтарма крани тросига америка ҳарбий самолёти тасодифан тегиб, уни узиб юборган ва фожеа содир бўлганди...

АҚШ ҳукумати ҳалок бўлганларнинг оила аъзоларига Италия билан бамаслаҳат зудлик билан товон тўлашини маълум қилди.

ПРЕЗИДЕНТ ЎЗ ВАЗИФАСИДАН БЎШАТИЛДИ

НАТО бош котиби Хавьер Солано Брчко вилояти бўйича халқаро арбитраж судининг Сербия Республикаси президенти Попласенни ўз вазифасидан бўшатиш тўғрисидаги қарорини қўллаб-қувватлашини билдирди. У ўз сўзида, Попласеннинг ўз мансабини суиистеъмол қилганлиги, Дейтон тинчлик битимининг амалга оширилишини қийинлаштиришга уринганлиги, минтақадаги ижтимоий-сиёсий беқарорликни келтириб чиқарганлигини ва бу билан Сербия, шунингдек, Босния, Герцеговина манфаатларига жиддий зарар етганлигини алоҳида таъкидлади.

Шунингдек, у Брчко бетараф округини тузиш тўғрисидаги арбитраж судининг қарорини ҳам қувватлашини билдирди.

ЖОҲИЛЛИКНИ ОҚЛАБ БЎЛМАЙДИ

"Оқ уй" маъмурияти яқинда Россиянинг Новосибирск областида бир гуруҳ безориларнинг яҳудийлар синагогага бостириб кириб, зўравонлик қилишганларидан ташвишда эканлигини маълум қилди. Давлат департаменти расмий вакили Жеймс Рубинга кўра, ўша куни безорилар синагоганинг деворларига яҳудийларга қарши турли бўлмағур ёзувларни ёзишган, турли ибодат буюмларини, мебелларни вайрон этишган. АҚШ Россиядаги яҳудийларга нисбатан ўта душманона муносабатда бўлган "Рус миллий бирлиги" сингари фашистик гуруҳлар фаолияти ва Россия коммунистик партияси аъзоларининг яҳудийларга қарши эълон қилган яқингинадаги баёноти билан ҳам сира келиша олмаслигини билдирди.

Хориж матбуоти асосида тайёрланди

Мулоҳаза

ЎТМИШ, ИЛМ ВА РЎЗҒОР

Дунёқарашимиз қачон ўзгаради?

Исмоил ШОМУРОДОВ

Инсоният пайдо бўлгандан буён ҳаётдан мазмун излаб келади. Афсуски, шу кунга қадар уни тополмаган ва, агар у йўқ бўлса, яратган ҳам эмас. Инсониятнинг онги олаётган тажрибалари натижасида ривожланиб бормоқда, бироқ инсон қанчалар онгли бўла борса, унинг учун ҳаётнинг мазмуни ундан шунчалар узоқлашаверади. Шу туфайли ҳам ибтидоий одам бир мамонтни қулатиб, уч ой бахтиёр ва беташвиш яшаб, ҳаётини ўзича мазмунли ўтказган бўлса, бугунги кун кишиси ҳаётининг мазмунли бўлиши учун жуда-жуда кўп нарсалар керак. Шунчалар кўпки, ҳатто унинг ўзи ҳам санаб адоғига етолмайди. Булар ҳаммаси, албатта, эҳтиёж деб аталади, бироқ бугунги кунда худди ўша эҳтиёж ҳаётнинг мазмунини ташкил этади.

Миллатимиз вакилларининг жаҳон миқёсига чиқмаётганлиги (албатта, тўрт марта чет элга бориб келиш жаҳонга чиқиш деб саналмаслиги керак), боболаримиз шуҳратини тиклаёлмаётганликларининг асл сабаби - улар шунчаки майда-чуйдалар, рўзғор билан ўралашиб қолишмоқда. Шунингдек, бизнинг бугунги кунги қадриятларимиз уларнинг тубдан фарқ қилганида!

Миллатимиз азалдан болажон халқ. Миллатнинг кўпайиши ва камол топиши учун бу жуда зарур ҳол. Бироқ ҳар яхшининг бир ёмони бўлгани каби бунинг ҳам ўзига яраша номақбул томонлари бор. Бу нарса кишиларга фидойилик қилишга, қайсидир маънода, халал берадигандай. Масалан, нега ёшларнинг орасида фанатлар, фидойилар кўп-у, ёши улуғлар орасида бундай эмас? Чунки ёшлар бошқача фикрлашади, бошқача фикрлашадилар, уларда бола-чақа кам, рўзғор ташвишлари кам. Уларда эҳтиёж кам.

Президент И.Каримов ўзининг **"Ўзбекистон - бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли"** асарида Ўзбекистондаги демографик вазиятдан айрим рақамлар келтиради. Хусусан, бизда 15 ёшгача бўлган болалар 43,1 фоизни ташкил қилади. Республикада оиланинг ўртача сони 5,5 кишидан иборат. Албатта, асар нашр қилинганидан буён орадан беш йил ўтди ва бу рақамлар ўзгарган бўлиши мумкин. Бозор иқтисодиёти ўз йўлига-ку, аммо халқимизнинг хусусияти бунга йўл қўймайди. Президентимиз 1997 йилда нашр этилган **"Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари"** асарида Ўзбекистон аҳолисининг ўртача ёши 24 ёшга тенглигини, аҳолининг ўсиши сезиларли даражада пасайганлигига қарамай, 1996 йилда бу кўрсаткич 2,0 фоизга ўсганлигини таъкидлайди. Бундан келиб чиқадиган хулоса шуки, Ўзбекистон халқи болажонлигича қолмоқда.Бу - миллатнинг хусусияти.

Ҳаёт мазмуни бола тарбиялашда, деб тушунадиган халқимиз бор кучимкониятини, фидойилигини уларга сарфлайди. Нимаки фарзандлари билан алоқадор бўлса, ўша нарса билан жиддий шуғулланади, жон-жаҳди билан курашади. Уйида етти-саккиз нафар боласи бўлган киши ҳеч қачон маоши ҳаминқадар бўлган иш билан, хусусан, фан билан жонини жабборга бериб шуғуллана олмайди. У қайси касбни севиши ва уддалай олишидан қатъий назар, фойдалироқ, рўзғор тебратса бўладиган иш топишга мажбур.

Миллатнинг кўпайгани яхши ва фарзанд дунёнинг, ҳаётнинг энг гўзал, ширин лаҳзаларини бахш этади, уларга термулиб, бекорга яшамаётганингни ҳис этасан киши, лекин меъёридан ошганда ҳамма нарса ҳам зарар қилиши мумкин. Туғилиш, бола тарбиялаш миллатнинг яшаш учун тайёргарлик жараёни, холос. Аммо миллат бир умр тайёргарлик кўриши эмас, қачонлардир яшаши керак. Бу нарса Гераклитнинг бир фикри билан жуда мос келади: **"Туғилгач, улар яшаш ва ўлишни, ёки тўғрироғи, сокинлик топишни хоҳлашади, ва улар ҳам ўлсин учун, болалар қолдиришади".** Туғилмаган одам ўлмаслигини англаш мушкул эмас. Қолаверса, айтишларича, қушларнинг энг кучлиси бургут ҳам учта жўжа очса, уларнинг бирини жарга улоқтириб юборар экан, чунки у қанчалар кучли бўлмасин, иккитадан ортиқ полапонни боқолмаслигини билади. Ҳайвонлар шоҳи - шернинг эса туғилган болаларининг тенг ярми Африка даштларида очликдан ўлиб кетар экан. У ҳам болаларини боқолмайди. Табиат қонунларига бўйсинувчи инсониятга буларнинг алоқаси йўқми? Тўғри, унинг ақли бор, у меҳнат қилади ва яратади, бироқ инсоннинг эҳтиёжи ҳайвонларникидан минг чандон ортиқроқ. Шу сабабли ҳам кишиларимиз бозорларда савдо билан шуғулланиб юрган, далаларда кетмон чопаётган, қўй боқиб юрган болаларни кўриб ажабланмайди. Бу ҳол дунёнинг барча бурчакларида мавжуд. Табиат қонунлари жамиятга ҳам алоқадор, у жамият томонидан бевосита кўчириб олинган. Аммо инсон онгли мавжудот сифатида болалари олдида, уларнинг ҳаёти учун жавобгар эканлигини англаши керак.

Шарқ дунёқарашининг ўзига хос томони шундан иборатки, унда жамоа асосий ўринга қўйилади, ғарбда эса - шахс. Жамоанинг яхши томонлари кўп, айтиб адо қилиб бўлмайди. Салбий томони ҳам борки, унда шахснинг "мен"и тўлиқ тарбияланмай қолиши, индивид сифатида тўлиқ шаклланиши қийин кечиши мумкин. Жамоа билан оломоннинг ўртасида катта фарқ бор, шунга қарамай ўхшаш томонлари ҳам мавжуд. Тўдада шахс бўлмайди, деб ўргатади бизга руҳиятшунослик фани. Шунинг учун ҳам **"тўда ҳайвонлар каби қорин тўйдириш билан банд"** (Гераклит).

Халқимизда ҳар қандай номаъқул иш ҳақида гапирилганда "тирикчилик" ёки "бола-чақа ташвиши" деган сўзлар қўшиб кетиладиган бўлса, улар табиий қабул қилинади. Фоҳиша, уларнинг сонини янада кўпайтириб, бола-чақа боқаман деб юрибди; босқинчи, порахўр ҳам тирикчилик пайида; куйиб-пишиб халқдан юлиш кейин уни халққа кўз-кўз қилиш ва едириб юбориш - буларнинг барчаси ғилдирак ичидаги олмахонни эслатади. Яъни, яшаш учун яшаш... Тўй ва маъракаларни тартибга солиш борасидаги амалга оширилган ишлар жуда вақтида бўлди, менимча. Чунки миллатнинг дарди фақат қорнида бўлиб қолмаслиги лозим.

Гап нафс ҳақида кетганда ҳақли бир савол туғилади: нега ғарб ўз илғор фикрли кишиларини гулханда ёқиб, ҳақиқат учун кечирим сўратиб ётган бир пайтда, бизда улар подшолар паноҳида бўлишганлигига қарамай, фан соҳасида шарқ тобора орқада қолиб, улар ривожланиб кетди? Буларнинг барчаси ҳаёт мазмунини қандай тушуниш ва дунёқарашдан келиб чиқади, назаримда. Агар ғарб илмининг тарихига назар ташлайдиган бўлсак, антик даврдан тортиб, XVII асрга қадар йирикроқ ихтиро яратган олим тазйиқ остига олинганини кўришимиз мумкин. Чунки уларга заҳар ичирилаётган, ўзлари гулханда ёқилаётганлигига қарамай, индивид сифатида яшашар эди, шу туфайли ўз йўлидан қайтишмас эди, яъни фидойи эдилар. Киши ҳаётини нимагадир бахшида этиши керак-ку.

Бойлар кўпайса, улар ўз болаларини билимли қилиб ўқитсалар, халқимиз гуллаб-яшнаб кетади, деган ўйда юрибмиз. Болалар ҳам ўз болаларини боқиш учун пул тўплаш ташвишида қолиб кетса-чи? Улар ҳам пул топишга умрларини бахшида этса-чи? Нима бўлади? Учи ва охири бўлмаган ҳалқа юзага келади. Шунинг учун ҳам халқ онгида, дунёқарашида ўзгариш бўлмас экан, кутилган нарсанинг юз бериши қийин. Масалан, АҚШ бой давлат бўлишига қарамай, аксарият четкадан келаётган "ақл"лар ҳисобига ривожланган ва ривожланмоқда. Биз қанчалар бой бўлиб кетмайлик, ундай қилолмаймизки, бунинг ўзига яраша қатор сабаблари бор. Шунинг учун ҳам авваламбор халқда аниқ фанларга бўлган қизиқиш уйғотиш, бу борада одамдар орасида рақобат уйғотиш (ҳозирги даврдаги ким катта уй, ким катта тўй қилади, ким яхши машина олади каби рақобатларнинг ўрнига, буларнинг барчасини битта Фармон билан жойига келтириб қўйилгани ажойиб бўлди), яъни муҳит яратиш керак. Буни, халқнинг руҳини кўтариш, ғурурини уйғотиш мақсадида боболаримизнинг бой илмий меросини чуқур ўрганишдан бошласак яхши бўларди.

Нолимаслик керак, буюк аждодларимиз ҳақида ёзилаётган асарлар кам эмас. Олимларимиз уларни ўқиб-ўрганишмоқда, улар ҳақида ўз фикрларини баён этишмоқда. Аммо қачонгача халқ ўз боболарининг асарларини иккинчи, учинчи ва ҳатто юзинчи шахслар орқали ўрганиши керак?

Дейлик, Беруний Ернинг қуёш атрофида айланишини Коперникдан 500 йил бурун айтиб кетганини кўп ўқиганмиз, олимларимиз бу ҳақда ёзишни хуш кўришади, аммо бу қай тарзда (фараз ёки тахминми, илмий изланишлар, тажрибалар натижаси сифатидами) ифодаланганлиги хусусида лом-мим дейишмайди ва бу нарса кўпчиликка номаълум. Николай Коперник ўз фикрини астрономик кузатишлар ва аниқ математик ўлчамлар асосида илмий асослаб берганлигини эса биламиз. Унинг услуби, қай тарзда исботлаб бергани кўп жойда битилган.

Бозор иқтисодиёти фанга, шунингдек, боболаримиз меросини ўрганишга ҳам ўз таъсирини кўрсатмай қўймаяпти. Бир пайтлар мустамлака бўлганимиз туфайли аждодларимиз асарларини тўлиқ ўрганиш учун имконимиз йўқ эди ва буни яхши баҳона қилиб олгандик, энди эса ортиқча харажатдан қочиб ёки фойда (моддий) олишнинг имкони кам бўлганлиги туфайли бу ишлар ўлда-жўлда.

Биргина мисол - ватандошимиз Абу Абдуллоҳ ал-Хоразмийнинг араб тилида ёзилган, шу кунгача сақланиб қолган ягона **"Илмлар калити"** асари ҳанузга қадар ўзбек тилига ўгирилмаган экан...

Аждодлар меросини ўрганиш керак, аммо бунда ошириб юбориш, ёшларнинг онгида нотўғри тушунчалар пайдо қилиш ҳам ярамайди. Ясама шон-шуҳрат ҳеч кимга керак эмас. Ш.Каримов, Р.Шамсутдиновларнинг **"Ватан тарихи"** китобида (Тошкент, "Ўзбекистон", 1997) Беруний кишилик жамияти тарихида илк бор Ернинг думалоқлигини аниқлаганини, Ернинг радиусини ўлчаганини ёзишади. Улар бу маълумотни А.Қаюмовнинг **"Абу Райҳон Беруний. Абу Али ибн Сино"** асаридан олишган (Тошкент, "Ёш гвардия", 1987). Аммо маълумки, эрамиздан олдинги VI -V асрлардаёқ Пифагорнинг шогирдлари Ернинг шар шаклида эканлигини тахмин қилишган, Искандар Зулқарнайннинг замондоши ва устози Аристотель сферанинг симметриялилиги, босим туфайли Ер атрофидаги барча нарсалар унинг марказига тортилиши, ойнинг тутилишидаги Ернинг сояси, саёҳат чоғида юлдузлар жойлашувининг ўзгариши каби ҳолатларни келтириб, Ернинг думалоқлигини исботламоқчи бўлган. Эрамиздан олдинги III асрда Эратосфен чошгоҳ пайтида бир вақтнинг ўзида бирбиридан 500 мил узоқликдаги икки нуқтада Қуёш нурларининг тушиш бурчагини ўлчаб, Ернинг ҳажми ва радиусини ҳисоблаб чиққан. Демак Ернинг думалоқлигини ҳам исботлаган. Шундай экан, Берунийнинг илк бор шу нарсаларни амалга оширганлигини манмансираб такрорлайвериш нокамтарликка киради. Эҳтимол, Берунийнинг ўлчамлари уларникидан аниқроқлиги туфайли ҳам аҳамиятлидир. Унда ўқувчини чалғитмай, шу нарсани айтиш лозим.

Мустақилликка эришганимиздан сўнг бу борада жуда катта ишлар амалга оширилди. Бироқ буюк ўтмишдошларимизнинг бизда нашр қилинаётган, қилинган асарлари диний, ижтимоий, тарихий ва тиббий соҳаларни ўзида мужассам қилади. Бироқ аниқ фанлар бўйича ҳам юртимизда жуда катта ишлар қилинган, асарлар ёзилган. Аксариятимиз эса бу борада "алгебра" "ал-Жабр" сўзидан олинганлигини айтишдан бошқа лом-мим деёлмаймиз.

Бугунги кунда мактабларда ўтилаётган **"Физика"** дарсликларини олайлик. Уларда шарқ алломалари ҳақида жуда кам сўз юритилади. Эҳтимол, аниқ фан бўлган бу дарсни ўтишда боболаримизнинг хатолари билан болаларнинг бошини чалғитмаслик керакдир. Шундай бўлса-да, бу дарсликларга боболаримизнинг фикрларини киритиш фойдадан холи бўлмаса керак, деб ўйлайман. Ахир бугунги кун физикаси, астрономияси асрлар давомида қилинган хатолар замирида юзага келган-ку?!

Астрологияга қизиқиш жуда оммавийлашиб кетди, бундай башоратлар билан газеталаримиз тўлиб кетган, аммо уларни ҳам чаққон журналистларимиз уйда ўтириб, ўзининг кайфиятию хотинининг қовоғига қараб ёзиб ташлаётганларини эшитганимдан кейин ҳафсалам қайтди, қолаверса, "астрология астрономиянинг пул тўланадиган қисми" (Э.Рожерс) бўлганлиги туфайли ҳам бу соҳа бизда оқсаши мумкин эмасди. Аммо азаматлар у билан шуғулланишнинг ҳам осон йўлини топишган. Тўғри-да, шартми осмонга кечаси билан термулиб ўтириш, қачонки ҳамма нарсани бемалол илҳом парисидан билиб олиш мумкин бўлса...

Аниқ фанлар билан шуғулланишни халқимиз, ҳозирча бола-чақа боқиш учун ўнғай бўлмаганлиги сабабли ҳам, унчалар ёқтиравермайди. Умуман олганда, бу билан ҳамма машғул бўлиши шарт эмас. Аҳолининг 1- 2 фоизи бу соҳаларда яхши мутахассису фидойи бўлса, халқ уларга ҳавас билан боқса ва фарзандларининг ҳам улардек бўлишини орзу қилиб, шу нарсани болаларининг қулоқларига қуйиб борса, шунинг ўзи етарли...

АРАФОТ ВОДИЙСИДА

Аҳли ислом юртдошлар! Муқаддас Қурбон ҳайити кунларида энг эзгу тилаклар йўлдошингиз бўлсин. Муборак ҳаж сафаридаги азизларимиз эсон-омон бағримизга қайтсинлар!

Арафот - Маккадан йигирма чақиримча нарида жойлашган водий бўлиб, узунлиги ўн икки, эни эса 6,5 км га тенг паст-баланд тоғлар орасида жойлашган текис майдондир. Бу ерда ҳожилар арафа куни йиғилишиб, чодирларда жойлашадилар, тоат-ибодат билан машғул бўладилар. Арафотнинг машҳур олтмиш метр баландликдаги Одам Ато билан Момо Ҳавво онамиз топишган Жабал ар-Раҳма тепалигидаги эсдалик тошни зиёрат қиладилар. Зулҳижжа ойининг саккизинчи куни (йавмуттарвия) иҳромда Минога келинади. Муздалифада бўлинади, тўққизинчи куни бомдод намози ўқилади, тепаликнинг олтмишинчи зинапоясида "Арафот намози" ўқилади. Арафот водийсида пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом қавмларига қарата мурожаат қилиб, ўзларининг машҳур нутқларини сўзлаганлар, дил сўзларини изҳор этганлар.

Ҳаж кунлари Арафотда 3 — 4 миллион одам йиғилади, ҳамма озиқ-овқат, жой, муздек зам-зам суви, шамол бериб турувчи вентилятор, электр чироқлари билан таъминланади. Одамлар юзида фақат табассум, илиқ сўзу мурувват, одамийлик хислатлари барқ уради, бирор хафа кишини кўрмайсиз, кунига йигирма-ўттиз километрлаб йўл босишларига қарамай чарчоқни сезмайди киши. Бир неча туннеллардан ўтиб шайтонга тош отгани борилади, одамлар тўла йўллардан зўрға қадам боссангиз-да, кайфингиз чоғ, ўзингизни енгил отдай учиб юргандингизга ҳайрон қоласиз. Мана шу масканларда юриш, дунёнинг қанча-қанча улуғ инсонлари қадам босган жойларда юрганингизни эса олсангиз, руҳингиз яна-да енгиллашади, бу дунёга келганингиздан шодланасиз. Аллоҳга минг бор шукрлар айтасиз. Арафот водийсини Яратганнинг раҳмати ёғилган жой, деб бекорга айтишмаслигига ишонч ҳосил қиласиз. Бу кўм-кўк гўшани зиёрат қилган кунларимизда Аллоҳ таолодан ҳожатларимизни чиқаришини, фарзандларимизни бахтли-саодатли қилишини, узоқ ва баркамол умр беришини, мамлакатимизни озод ва хур Ватан сифатида доимий

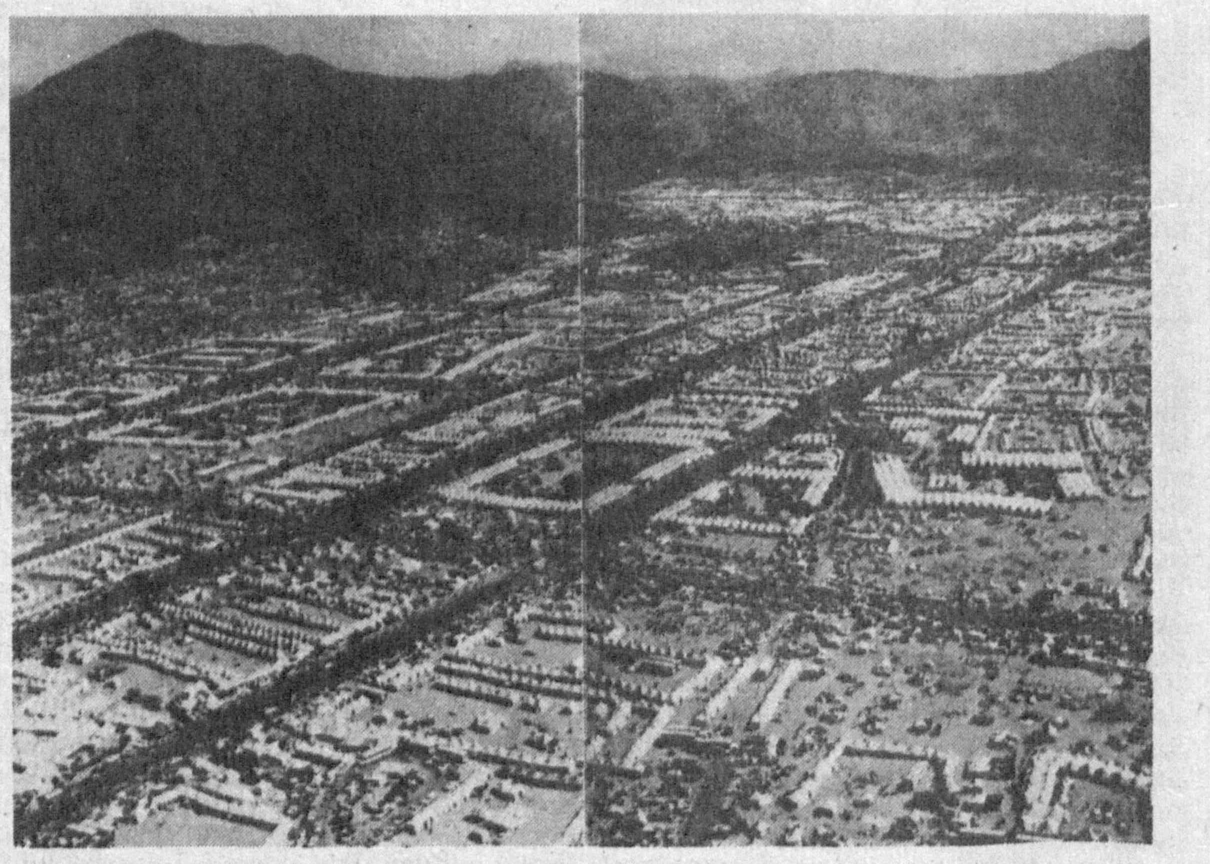

асрашини тилаб, дуолар қилиб юрдик, ўзига шукроналар айтдик.

Водийга яқинроқ бўлган Муздалифа тоғи билан Мино оралиғидаги Мухсир деган жойда одамлар тўхтаб турмаслиги ва ҳатто бу ерлардан тез ўтиб кетиш сабабларини суриштирганимизда, қизиқарли ривоятни эшитдик. Айтишларича, пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳиссалом туғилишлари арафасида Маккага ҳужум қилиб, Каъбатуллоҳни вайрон қилиш ниятида бўлган Яман подшоҳи Абраҳа етмиш минг фили ва аскарлари билан бу ерга етиб келади. Аллоҳ таолонинг ҳидояти билан осмонда пайдо бўлган қушлар тумшуғида тош олиб келиб улар қўшини устига ташлайдилар. Душманлар бошига теккан тош оёғидан тешиб чиқаверган ва уларнинг деярли барчаси ҳалок бўлган, қолганларини кучли бўрон учириб Қизил денгизга равона қилган. Аллоҳ шу йўсин Каъбатуллоҳни ўз ҳабибига сақлаб қолганлиги айтилади. Мана ўн тўрт асрдирки, Каъбатуллоҳ ва Арафотдан ҳожилар қадами узилмайди. Яратганга ҳамду сано айтишади, диллари таскин олиб, покланишади.

Арафотдаги барча йўллар асфальтланган, теп-текис, тоза, ҳаво ҳарорати Маккада 50-60 га чиққанда ҳам бу ерда нисбатан пастроқ, енгил нафас олинади. Водийдаги ҳожиларни сув билан таъминлашда узлуксизлик ниятида икки миллион куб метрлик ҳавза тоғ устида сунъий яратилган бўлиб, унга доимий сув ташиб қуюлиб турилишини кўрдик. Абдул Азиз номидаги йўл ва сон-саноқсиз темир-бетон кўприклар ҳожилар хизматида бўлувчи икки юз минг автобус учун хизмат қилади. Минодаги қўшни мамлакат ҳадя сифатида қуриб берган "Қувайт масжиди" гўзаллиги билан ажралиб туради, унда ҳожилардан йигирма-ўттиз минг киши намоз ўқийди. Аллоҳга ҳамду-санолар айтишади.

Мен Арафот водийсидан қайтар эканман, у ердаги тоғ-тошлардан, Қизил денгизнинг қип-қизил маржонсимон кўринишдаги парракчалари ва сув сатҳида сузиб юрувчи ўтларидан олиб келгандим. Улар ўша кунлардан эсдалик бўлиб, ҳар кўрганимда кўнгил торлари юмшаб, қалбим қувончга тўлади, дилим покланиб тоат-ибодатга чорлайди.

Қудрат Ҳожи АҲМЕРОВ,
профессор

Ибодат

ИСТИҚЛОЛГА ОФАРИН!

Кўплар динни афъюн билган, ҳаж ҳақида сўзлаш ҳам мумкин бўлмаган даврларнинг ортда қолганига ҳам а-анча бўлди. Бугунга келиб кўпчилик юртдошларимиз кўз очиб юмгунча Ҳожи она-ю, Ҳожи отага айланишмоқда. Тўғрироғи, бир пайтлар орзу қилинган "аэроплон"да ғиз этиб, Маккага бориб келишмоқда... Ва бу ҳам истиқлолнинг шарофатидир.

Яқинда Маккаи мукаррама сари отланган бўлажак ҳожиларимизнинг 150 нафар вакили Имом Бухорий зиёратгоҳида бўлдилар. Улуғ бобокалонимизнинг руҳига тиловат қилдилар. Кейин ўша машҳур "Мерседес" автоуловларида Самарқанд сари йўл олишди. Шаҳарни зиёрат қилишди.

Биз эса ўша гуруҳ раҳбари Махсумжон ака Ҳасанов билан кўп гаплашиб ўтирдик. У киши ўзларига яратилган шарт-шароиту иззат-икромдан боши кўкка етганини тўлқинланиб-тўлқинланиб сўзлаб берди. Дарвоқе, тадбирга Самарқанд вилоят "Бизнес маркази" ҳомийлик қилганини ҳам қистириб ўтди. Ана шунақа.

Муртазо ТУРСУНОВ

Танқид

ҒУЗОРДА САВДО ХИЗМАТИ МАДАНИЯТИ ҚАЧОН ЎНГЛАНАДИ?

Ёки унга фақат жарималар билан эришиш мумкинми?

Даврон ОРИПОВ

Мамлакатимизда аҳоли ижтимоий турмуш тарзида асосий ўрин олган ва ҳар биримизнинг кундалик ҳаётимизда муҳим ўрин тутувчи савдо хизмати маданиятини юксалтириш ва бу соҳани дунё стандартларига яқин олиб бориш бугунги энг долзарб масалалардан биридир. Қолаверса, бозор шароитига босқичма-босқич ўтиш жараёнида савдо хизмати маданиятини кўтариш йўналишидаги қарор ва фармонларга жойларда тўла-тўкис амал қилиш нақадар аҳамиятга эга эканлигини тасаввур қилиш қийин эмас.

Ғузор туманида Давлат солиқ инспекцияси ходимларининг бу борадаги фаолияти билан танишар эканмиз, мазкур ҳудудда савдо ва хизмат кўрсатиш муассасалари томонидан савдо хизмати қонунчилигига талаб даражасида амал қилинмаётганлигига амин бўлдик. Айниқса, солиқ идоралари томонидан кўрилаётган қарши чора-тадбирлар натижасидан ўзларига яраша хулоса чиқаришни эп кўрмаётган савдо хизмати ходимлари бисёр эканлигига нима дейсиз?

"Аҳоли билан нақд пулга ҳисоб-китобларни амалга оширишда назорат ва касса машиналарини мажбурий қўллаш тўғрисида"ги қарори қабул қилингандан буён беш йилча вақт ўтяпти. Савдо ва хизмат кўрсатиш корхоналари, юридик ва жисмоний шахслар бу қонунни қайта-қайта ўрганиб, аллақачон ҳаётга татбиқ қилишлари учун етарли фурсат бу. Аммо Ғузор туманидаги аксарият тадбиркорлар, савдо, хизмат кўрсатиш ходимлари ҳамон қонунчиликнинг кўчасидан ўтмаган кўринадилар. Чунки 1998 йил давомида ушбу қарор ҳамда Республика Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 18 майдаги 219-қарори ижроси юзасидан ўтказилган 69 та текширувнинг 53 тасида қонун бузилишлари аниқланган. Натижада 11 та ҳуқуқий шахсга нисбатан 1.175 минг сўм молиявий жарима қўлланилиб, 36та савдо дўконининг фаолияти вақтинчалик тўхтатилган. Хусусан, "Мўмин-Э" фирмасига қарашли 1-АЁҚШда, "Фузайл" фирмасига қарашли 1-сон дўконда касса машинасидан фойдаланиш тартиби бузилгани учун ҳар икки фирмага нисбатан 110 минг сўмдан молиявий жарима қўлланилган. Айниқса, Вазирлар Маҳкамасининг "Нақд пул эмиссиясини қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги (2.07.1996 йилги) 230-сонли қарори талабларини қўпол даражада бузиш ҳоллари нафақат савдо ташкилотлари, балки хўжаликларда ҳам рўй бермоқда. 1998 йил давомида ўтказилган текширувларда 1.557 минг сўм нақд пул вақтида банк муассасаларига топширилмагани, 410 минг сўм нақд пул эса умуман мақсадсиз фойдаланилгани аниқланган.

Тумандаги Улуғбек номли жамоа ширкат хўжалиги, А.Турсунов номли қишлоқ хўжалиги пайчилик жамияти, Навоий номли ширкат хўжаликларида эса жами 736,9 минг сўм нақд пул хўжалик кассасига кирим қилингани ҳолда банк муассасасига топширилмасдан бошқа мақсадларга ишлатиб юборилган.

Қонун бузилишига йўл қўйган хўжалик раҳбарлари ва савдо корхоналари ходимлари ўз чўнтакларидан қуртдек қилиб жаримани санаб берганлар. Аммо қонунни менсимаслик туфайли тўланаётган бу жарималар фарзандлар, қолаверса, ташкилот ва хўжалик аъзоларининг ризқ-насибаси эканлигини, ўз бўлса-да, мушоҳада қилишса бўлармиди жаноб қонунбузарлар.

Туман солиқ идораси ходимларининг 1998 йил давомида қонунбузарларнинг танобини тортиш борасида амалга оширган чора-тадбирларидан етарли хулоса қилмаётганлар учраб туриши аянчли. Жорий йилнинг икки ойи давомида қонун доирасидан четга чиқишга ҳаракат қилган "жаримачилар" рўйхати аллақачон бир неча ўн кишига етганлиги ана шундай хулосани беради. Қашқадарё вилоят Давлат дорихоналар бошқармасига қарашли Ғузор туман 2-сон дорихонада, "Шифо" хусусий фирмасига қарашли 1-сон дорихонада, туман умумий овқатланиш очиқ ҳиссадорлик жамиятига қарашли "Ёшлик" ошхонасида касса машиналаридан фойдаланмаганлик учун бошқарма, фирма ҳамда овқатланиш корхонасига нисбатан 132 минг сўмдан молиявий жарима қўлланилган.

Шундан сўнг мазкур савдо нуқталарида касса машиналари харид қилинибди. Аммо қонунга риоя қилиш учун албатта аввал жарима тўлаш шартмиди?

Кундалик эҳтиёжимиз учун зарур бўлган озиқ-овқат маҳсулотлари Республика Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йилдаги 604-қарори асосида қатъий тартибда турғун савдо ташкилотлари орқали сотилиши ташкил этилганлиги бугунги ўтиш даври қийинчиликларидан келиб чиққан вақтинчалик тадбир. Кейинги пайтда ана шу тур маҳсулотларга ҳаддан ташқари устама нарх қўйиш, ун, шакар, ўсимлик ёғи каби маҳсулотларга эса нархномалар қўймай сотиш ҳоллари юзасидан кўплаб эътирозлар бўлмоқда. Савдо дўконларида аксарият ҳолларда касса машиналаридан фойдаланмасликнинг замирида ҳам ана шундай қинғирликлар ётиши шубҳасиз. Ғузор савдо ҳиссадорлик жамиятига қарашли 42-сонли дўконда касса машинаси ишлатилмасдан савдо қилингани, баъзи бир тамаки ва алькоголли маҳсулотларни ҳануз эски акциз маркаси билан, баъзиларини эса умуман акциз маркаларисиз сотилаётганлиги савдо ташкилоти раҳбарларининг эътиборсизлигидан бошқа нарса эмас. Тўғри, бу масалада солиқчилар ҳамда савдо ташкилоти ўртасидаги баҳсга ҳали нуқта қўйилган эмас. Аммо солиқчилар фикрича, бу қонунбузарлик учун ҳиссадорлик жамияти энг кам иш ҳақининг юз баравари миқдорида жарима тўлаши эҳтимоли бор.

- Солиқ қонунчилигини бузган савдо ходимлари жазодан қутулиш мақсадида турли "янгиликлар"ни ўйлаб топишга ҳаракат қилишади, - дейди туман ДСИнинг савдо ва хизмат кўрсатиш корхоналарини назорат қилиш бўлимининг бошлиғи Ҳасан Бобоқулов. - Улар назорат чоғида савдо дўконларида аниқланган касса машинасидан фойдаланмаслик ҳолатларини ёпиш учун ҳатто электр тармоқлари идораларидан махсус маълумотномалар олишдан ҳам тоймаяптилар.

Юқорида тилга олганларимиз Ғузор туманида солиқ, савдо қонунчилиги, хизмат кўрсатиш маданияти бузилиши ҳолатларининг барини дастурхон қилиш эмас. Аксинча, қонунга, амалдаги тартибларга риоя қилмасликнинг бири ҳам, минги ҳам жамият учун иллат демоқчимиз. Ва, албатта, бу нуқсонлар фақат Ғузор туманида учраб турган ҳолат ҳам эмас. Бир туман мисолида айрим қонунсизликлар ҳақида қалам юритар эканмиз, юқорида солиқ маҳкамаси ходими таъкидлаганидек, қонунларни бажариш бошқа соҳа вакиллари қатори савдо ходимларининг ҳам бурчи, вазифаси эканлигини эслатиб ўтмоқчимиз. Зотан, савдо ходимлари халқ хизматида юрган шарафли соҳа кишилари эканлиги ва албатта ана шу шарафли вазифага мос кишилардек эътиборда бўлишларини истаймиз, холос.

ОВОЗА

Курбон ҳайити арафасида бозорларда нарх-наво 50 фоизга арзонлашар эмиш

ҚОРИНГА АЙЛАНГАН ЮРАК

"Фикрат диёри" туркумидан

Яккабайтлар

Барнобек ЭШПЎЛАТОВ

Ёдда тут, болажон, манов тўқайзорда ҳам
Бир замонлар яшаганди гўзал йўлбарслар...

* * *

Бу дунёнинг бир чеккасида битмасдан ётар
Барнобек деган бир хонақоҳ анчадан бери.

* * *

Кеча оқшом шоир дўстим юздаги мунгни
Илоҳий бир нур атади. Тағин ким билсин?

* * *

Тоғбодом шохларига чиқволиб хушҳол сайраган
Калтакесак қофия илмидан ўқир маъруза.

* * *

Офат жаласидан дилим қатқалоқ отгач,
Нимасидан қўрқай энди ғам ёмғирининг?

* * *

Исталган пайтда ҳаммасидан воз кечиб таваккал,
Паттасиз ҳам Абадият сари кетишим мумкин.

* * *

Лоқайдлик ёмон хислат моҳиятидан чиқиб,
Ботиний ғазабнинг турига айланмиш энди.

* * *

Кимлар ўзини, кимлар ўзлигини, кимлар-чи —
Бировларни сотиб яшар ҳали ҳам, дўстим.

* * *

Чинқиргин, кучангин, хотин, уялма ҳеч ҳам,
Бутун Ер юзи, жоним, улкан туғрукхонадир.

* * *

Муҳаббат! Оламдаги жами йўллардан узун,
Барча манзилларга туташ ёлғиздил йўлдир.

ҲУРРИЯТ мустақил газета
Ўзингни англаб ет!

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократлаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси

Бош муҳаррир Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Амирқул КАРИМОВ, Наим КАРИМОВ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Аҳмаджон ЎЛМАСОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63, Буюртма — Г 0220
Индекс: Якка обуначилар учун — 233
Ташкилотлар учун — 234

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни Босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Босиш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00